

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка і Федэральны канцлер Аўстрыі Себасцьян Курц на адкрыцці помніка ахвярам нацызму “Масіў імянаў” на тэрыторыі мемарыяльнага комплексу “Трасцянец”.

Дзесяць аднолькавых пліт з фібрабетону ў цэнтры спярэччання літарамі. Толькі падышоўшы бліжэй, можна зразумець, што гэта імяны — тых дзесяці тысяч жыхароў Аўстрыі, якія былі закатаваныя нацыстамі ў мінскім канцлагеры Малы Трасцянец. Манумент “Масіў імянаў”, адкрыццё якога адбылося 28 сакавіка з удзелам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнка і Федэральнага канцлера Аўстрыі Себасцьяна Курца, распачынае новую частку мемарыяльнага комплексу “Трасцянец”, якая падкрэслівае, што трагічныя падзеі Другой сусветнай вайны аб’ядналі ўсю Еўропу. Тут, на ўсходзе Мінска, знайшлі свой спачын прадстаўнікі многіх нацый.

Як адзначыў Кіраўнік беларускай дзяржавы, гэты мемарыял — напамін пра тое, што свет вельмі крохкі, а чалавечая жыццё — бяспечнае. Пра тое, як далёка можа завесці агрэсія, якая бярэ верх па-над здаровым сэнсам, непамерныя палітычныя амбіцыі, антынавуковыя і антычалавечыя тэорыі. Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, што манумент “Масіў імянаў” не толькі вяртае з нябыту імяны тысяч ахвяр — ён сімвалізуе памкненне новых пакаленняў захоўваць памяць пра сваіх продкаў.

Па словах Себасцьяна Курца, гэтае жахлівае месца павінна служыць для нашчадкаў перасцярогай, падкрэсліваючы дэвіз “Ніколі зноў”. Як адзначыў канцлер Аўстрыі, пахаваўшы сваіх ахвяраў у масавых магілах, забойцы імкнуліся пазбавіць іх імянаў. І таму сёння сучаснік павінен зрабіць хаця б тое, што ў яго сілах, каб гэтыя імяны былі ўвекачынены.

Працяг тэмы — на старонцы 5.

Імяны ля Браны памяці

Фота Максіма ГУЧАКА, БелТА

“Песнярам” — 50!

**“Я ЗАЎСЁДЫ БЫ
НА БАКУ МУЛЯВІНА”**

**“К” працягвае
знаёміць з удзельнікамі
легендарнага ансамбля
розных часоў. Сённяшні
госьць — Алег Молчан.**

ст. 6

Prof-партфолія

**НА ПЕРСІКУ
ДА МЭТЫ БЛІЖЭЙ**

У Музычным тэатры адбылася прэм’ера балета “Джэймс і Персік-велікан”. Як працаваць з дзіцячым рэпертуарам, “К” расповёў балетмайстар-пастаноўшчык Сяргей Мікель.

ст. 13

Творца пра творцу

КАЛІ РУЖА ЛУНАЕ...

Барыс Крэпак піша пра свабоду і метафары Уладзіміра Тоўсціка, персанальная выстава якога адкрылася днямі ў Нацыянальным мастацкім музеі.

ст. 15

Каб кожны тут пачуваўся як дома

Фота Ганны ШАРКО

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юрый Бондар і рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Кацярына Дулава са студэнтамі на адкрыцці інтэрната.

29 сакавіка пасля капітальнага рамонту быў адкрыты інтэрнат для студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. На ўрачыстай цырымоніі Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Юрый Бондар павіншаваў студэнтаў з улазінамі.

— За кароткі тэрмін пры падтрымцы рэспубліканскага бюджэту, рэзервовага фонду Прэзідэнта Беларусі і сродкаў Акадэміі музыкі мы змаглі ўвесці ў эксплуатацыю такі цудоўны дом для студэнтаў. Ён вельмі камфартавы, мае сучасную інфраструктуру: ёсць і Wi-Fi, і спартзала, а ў кожнага студэнта ў жылым пакоі стаіць наша фартэпіяна “Беларусь”, — адзначыў міністр культуры.

Капітальны рамонт распачаўся ў 2014 годзе. За гэты час будынак 1973 года літаральна пераўвасобіўся: былі “зрэзаныя” балконы, умацаваныя міжпавярховыя перакрываўці, адрамантаваны дах. Таксама цяпер на кожным паверсе з’явіліся кухні, зоны адпачынку і стацыянарная пральня. Акрамя гэтага, будучы спецыяльна арганізаваны аўдыторыі для заняткаў студэнтаў факультэта павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі.

Інтэрнат разлічаны на 661 жыхара. Гэта значыць, што цяпер Акадэмія музыкі можа забяспечыць месцам пражывання ўсіх сваіх іншагарадніх студэнтаў.

Здаровая канкурэнцыя?

Напярэдадні Сусветнага дня тэатра прадстаўнікі беларускіх дзяржаўных калектываў і антрэпрызы сабраліся на “Круглы стол” у ДOME прэсы, каб паразважаць над тым, ці ёсць канкурэнцыя на тэатральным рынку.

Ганна ШАРКО

Кіраўнік аддзела знешніх сувязяў Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Дзяна Даражок прызналася, што з цікавасцю ставіцца да праектных тэатраў і сапраўды разглядае іх у якасці канкурэнтаў.

— Але лічу, што канкурэнтнае поле будзе толькі нарадзіцца цікавасць да любых відаў і формаў тэатральнага мастацтва, — дадала яна. — Таму мы не супраць таго, каб нашы артысты прымалі ўдзел у праектных пастановках. З аднаго боку — гэта пашырэнне іх мастацкага вопыту, з іншага — новая аўдыторыя для тэатра, якая убачыць акцёра, зацікавіцца і прыйдзе да нас. Ад такой канкурэнцыі выйграюць абодва бакі.

Мастацкі кіраўнік Камернага драматычнага тэатра Наталля Башава таксама станоўча ставіцца да супрацоўніцтва з дзяржаўнымі тэатрамі:

— У мяне сабраліся тыя людзі, якія хацелі працаваць разам, аднак колькі б ні было ў антрэпрызе штатных акцёраў, мы усё роўна не абдыземся без запрошаных. Я вітаю, каб мае акцёры былі задзейнічаны ў розных праектах, паколькі разумю, што яны творчыя людзі.

Размову падсумавала кансультант упраўлення прафесійнага мастацтва Міністэрства культуры краіны Кацярына Панамарова, адзначыўшы, што праектная форма з’яўляецца часткай працоўнага развіцця сучаснага беларускага тэатра.

— Дзяржаўнаму тэатру і антрэпрызе трэба ісці насустрач адзін аднаму. Даваць магчымасць эксперыментальным рэжысёрам працаваць на дзяржаўных пляцоўках, — адзначыла яна. — Сёння ўжо можна назіраць такую тэндэнцыю, але не настолькі актыўна, як бы хацелася. І ад нас залежыць, як яна будзе развівацца і наколькі паўплывае на ўсіх удзельнікаў працоўнага.

У Аршанскай гарадской мастацкай галерэі Віктара Грамыкі ў чарговы раз завершана рэалізацыя штогадовага праекта “Калегіум”. Сёлета выстава асабліва — дзясятая, юбілейная. Доўгатэрміновая акцыя распачалася ў 2009 годзе. Назва — невыпадковая: у перакладзе з лацінскай яна абазначае “таварыства”, “садружнасць”.

Апрача таго, галерэя сёння-месціца менавіта ў колішнім езуіцкім калегіуме. У яе сценах пастаянна збіраюцца людзі, якія мысляць крэатыўна, там фарміруюцца новыя традыцыі і прэзентуюцца аўтарскія эксперыменты.

Кожная выстава — сімвал паяднання мастакоў з розных краін. Геаграфія праекта год ад году пашыраецца. Тут ужо выстаўлялі творцы з Беларусі, Расіі, Балгарыі, Арменіі, Малдовы, Украіны, Германіі, Ізраіля і Латвіі. Буйнеюць і маштабы. У першы год рэалізацыі праекта свае творы ў Калегіуме прэзентавалі каля 20 аўтараў. Цяпер іх — 85.

Аршанская перспектыва

Творцы ў Калегіуме

Мастакі Валерый Ляшэнка, Валерый Грашчанкаў, Генадзь Русецкі, Кацярына Мянікова і мастацтвазнаўца Міхаіл Цыбульскі.

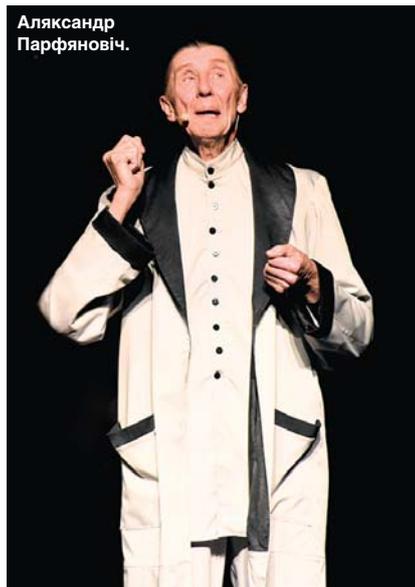
Партрэты і пейзажы, абстрактныя і рэалістычныя кампазіцыі, нацюрморты і тэматычныя карціны... У экспазіцыі, якая налічвае больш за 150 работ, прадстаўлены самыя розныя жанры.

Работы маладых аўтараў суседнічаюць з творами народных і заслужаных мастакоў. Сярод пастаянных удзельнікаў

каў акцыі — знаўцы майстры Анатоль Жураўлёў, Мікалай Таранда — аршанскія мастакі, куратары выставы, а таксама мастакі з Расіі — Валерый Ляшэнка, Генадзь Русецкі, Міхаіл Цыбульскі.

Аляксандра ЧАРНЯК, навуковы супрацоўнік Аршанскай гарадской мастацкай галерэі Віктара Грамыкі

Крышталёвыя шляхі

Аляксандр Парфяноўч.

Павел Харланчук-Южакоў.

У Сусветны дзень тэатра Беларускі саюз тэатральных дзеячаў традыцыйна ўручыў свае ўзнагароды. Імпрэза ізноў ладзілася ў цэнтры Беларускага таварыства сяброўства і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. На цырымоніі прысутнічала першы намеснік міністра культуры краіны Наталля Карчэўская.

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ і Ганны ШАРКО

Сёлета шмат узнагарод раз’ехалася ў рэгіёны. “Крышталёвая Паўлінка” паселіцца ў Баўруйску — менавіта там жыве і плённая праце заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь Аляксандр Парфяноўч. Фармулёўка “За адданасць беларускаму тэатру” — гэта сапраўды пра яго. Аляксандр Аляксандравіч са студэнцкай лавы працуе ў Магілёўскім абласным тэатры драмы і камедыі імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. За 44 гады сыграў нямала прыкметных роляў. Адна з самых значных — сляпяка старца Шэна ў спектаклі Таццяны Траяноўч на п’есе Дзмітрыя Багаслаўскага “Кропкі на часовай вості”.

“Крышталёвы анёл” паляцеў у Гомель. Узнагароду з рук старшын БСТД Аляксея Дударава атрымала вядучы майстар сцэны Гомельскага тэатра лялек Тамара Гарачава. “Крышталёвая кветка” за найлепшы дэбют прарасце ў Магілёве. Актрыса Вераніка Баранова працуе ў Магілёўскім абласным драматычным тэатры з 2015 года. У ёе скарбонцы каля 15 роляў, сярод якіх Эльза ў “Снежнай каралеве” і Магдалена ў “Таямніцы старога ратушы”.

У сталіцы застанецца толькі “Крышталёвая зорка”. БСТД нарэшце прыкмеціў харызматычнага Паўла Харланчука-Южакова, без якога не абходзіцца амаль ніводная прэм’ера ў Купальскім. Спадар Павел, які паспявае здымацца ў айчынным і замежным кіно, стварае вострахарактарныя ролі, быў узнагароджаны “за вялікі ўклад у тэатральнае мастацтва Беларусі і шматгадовую творчую працу”.

На сцэну Купалаўскага тэатра народны артыст СССР і Беларусі Генадзь Аўсяннікаў выходзіць ужо 62 гады! За гэты час змяніліся пакаленні ўнутры тэатра і эпохі за яго сценамі. Генадзь Сцяпанавіч жа працягвае з гумарам глядзець на жыццё, зачароўваць калег і сяброў не толькі сваімі творчымі працамі, але і іранічнымі байкамі. У гэтым змаглі пераканацца ўсе, хто прыйшоў на творчую сустрэчу са слынным “дзядзькам Генам”.

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Мудры і неверагодна самаіранічны — як пра яго гавораць купалаўцы — спадар Аўсяннікаў да апошняга аднекваўся ад імпрэзы. Сумняваюся, ці можа такая размова быць цікавай па-за сценамі грымёркі. Хваляваюся дарма — творчая сустрэча сабрала на Камернай сцэне сапраўдны аншлаг. У глядзельнай зале побач сядзелі калегі, сябры і прыхільнікі таленту Генадзя Сцяпанавіча.

Рэдактар літаратурна-драматургічнай часткі, перакладчыца Марыя Пушкіна вывядзіла на вялікі экран фотаздымкі з асабістага альбома акцёра. З гэтых здымкаў вырасталі гісторыі. Пра дзядзінства дапытлівага магілёўскага хлопчыка. Пра мараходку, дзе ледзь не сустрэліся будучыя калегі і народныя артысты СССР Аўсяннікаў і Віктар Тарасаў. Пра вучобу на курсе народнага артыста БССР Канстанціна Саннікава. Пра любоў да стыльных строяў у жыцці і адзенне сялян ды салдат на сцэне.

Кім толькі за сваю кар’еру не давалося пабываць дзядзьку Гену! У студэнцтве ён падпрацоўваў у оперным мімансе.

У 1950-х тэатральна-мастацкі інстытут месціўся ў будынку Опернага тэатра, таму будучыя акцёры часта падпрацоўвалі ў масоўцы. На радыё ўдзельнічаў у перадачах “Вясёлы паштальён” і “Вясёлы жолуд”, агучваў неверагодныя рэчы — ад гарохавага супу да крокаў Леніна.

— Спачатку па сцэнарыі Ленін павінен быў імкліва падысці да мікрафону. У Паўла Малчанава, які граў правадыра, усё не атрымлівалася крочыць так, каб было чуваць. Я ж прыйшоў на запіс у скураных чаравіках, якія эфектна рыпелі. У выніку я імкліва тупаў да мікрафона, а Павел Сцяпанавіч уступіў голасам, — пад ажыўленне залы ўспамінаў Аўсяннікаў.

На экране з’явіўся здымак са спектакля Валерыя Раеўскага “Што той салдат, што гэты” паводле Бертольда Брэхта. На фатаграфіі малады Аўсяннікаў са смакам ірве зубамі рупьку.

— О, рупьку спецыяльна гатовалі да кожнага спектакля. Па рэжысёрскай задуме я павінен быў на сцэне яе смакаваць, нават абмазвацца тлушчам, — пасміхаўся Генадзь Сцяпанавіч. — А за кулісамі чакалі жа-

Дзядзька Гена — гумарыст і фронт

даючыя даесці “нявыкарыстаны рэзкізмі”.

Да сустрэчы купалаўская моладзь падрыхтавала відэапытанні. Цікавіліся ўсім чым заўгодна: ад жыцця па-за сцэнай да складанасцяў у прафесіі і парад, як пазбавіцца хвалявання перад выходам з-за куліс.

— Самае складанае ў нашай прафесіі — навучыцца чуць партнёра. Калі правільна слухаш, то з’явіцца арганічная рэакцыя на рэпліку. А наконт хвалявання... Ды ўсё жыццё неабходна хвалявацца! — з усмешкай адмахваецца галоўны герой веча. — Ніводная прэ’мера не праходзіць без унутранага трымцення. Калі я не захвалю-

юся, то не адгукнецца глядзельная зала, бо не складзецца рэфлекторная дуга. Што ёсць тэатр? Гэта ўзаемадзеянне паміж дзеяй на сцэне і глядачом.

З залы да Генадзя Сцяпанавіча таксама прыходзілі пытанні. У адной з цыдулак папрасілі назваць першую асацыяцыю са словам “тэатр”.

— Роздум, — адказаў Аўсяннікаў. — Хацелася б, каб менавіта так было, калі чалавек прыходзіць на спектакль.

Мінчане маюць сапраўдную раскошу пабачыць знакамитага артыста на купалаўскай сцэне — у пастаноўках “Вечар”, “Людзі на балоце” і “Пан Тадэвуш”. А яшчэ спадар Аўсяннікаў рэпетыруе новы спектакль. У ліпені ён з’явіцца ў прэ’меры “Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях”.

— Генадзь Сцяпанавіч — нацыянальная каштоўнасць краіны. Старэйшы чалавек — так вельмі трапа гавораць палякі пра такіх, як ён. Дзякуючы гэтай асобе, якая столькі гадоў працуе ў тэатры, ведала ўсіх легендарных артыстаў, на свае вочы бачыла росквіт Купалаўскага, а цяпер перадае свой досвед моладзі, мы існуем. Аўсяннікаў — карэнні Купалаўскага! — падзячыў акцёру напрыканцы веча мастацкі кіраўнік тэатра Мікалай Пінігін.

Музычныя адкрыцці вясны

Міжнародная “Мінская вясна”, якая штогод расквечвае афішу Беларускай дзяржаўнай філармоніі, святкуе юбілей: гэта ўжо 35-ты такі фестываль. Чым ён будзе адметны? Творчымі знаходкамі — ад Баха да сучаснікаў.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Усё больш разнастайных музычных імпрэз ладзіцца апошнім часам да Вялікадзя. Дастаткова згадаць Вялікапасныя канцэрты, якія днямі прайшлі ў Акадэміі музыкі і з’яўдзілі не толькі харавыя калектывы краіны, але і музыкантаў-інструменталістаў. Вось і “Мінская вясна”, ахапіўшы больш за тры тыдні — з 3 па 26 красавіка, пачнецца адметнай вечарынай сучаснай духоўнай музыкі: аўтары абодвух твораў спалучаюць сваю кампазітарскую дзейнасць з царкоўным санам. Будучы выкананы “Страсці паводле Матфея”, але не знакамітыя бахаўскія: твор у гэтым жанры напісаў мітрапаліт Валакаламскі Іларыён (Алфёраў), чья музыка ўжо неаднойчы выконвалася ў Беларусі. Магутнай інструментальнай кульмінацыяй канцэрта стануць сімфанічныя антыфоны “Духоўнае супрацьстаянне” праціаіерэя Андрэя Бандарэнкі з Гродна — аўтара безлічы цу-

доўных харавых партытур і оперы “Князь Наваградскі”, якая ў пачатку 1990-х была ўвасоблена ў нашым Вялікім тэатры.

Не забыты і Бах. Яго страчаныя “Страсці паводле Марка”, рэканструяваныя Ёрнам Бойзенам з Нідэрландаў, прагучаць у канцы фестывалю, стварыўшы своеасаблівы арку. А ўласна фінальны канцэрт, названы “Вайна і Мір” і насычаны перлінамі XX стагоддзя, зробіць “мадуляцыю” да 75-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

200-годдзе Станіслава Манюшкі будзе адзначана на традыцыйным “Вечары кансерваторыі”. Студэнцкія калектывы і салісты Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі выканаюць, у тым ліку, не самыя шырокавядомыя творы кампазітара. Асобны канцэрт будзе прысвячоны Моцарту, дзе разынчайкай вечарыны стане знакаміты Рэквіем — у пералажэнні для струннага аркестра.

А колькі выдатных выканаўцаў можна будзе пачуць! Адзін толькі юбілей аркестра Уладзіміра Перліна — слаўтага калектыву Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Акадэміі музыкі — збірэ цэлае суквецце сусветных зорак, якія ў свой час былі яго выхаванцамі.

Сапраўды, можаце абяраць любыя канцэрты “Мінскай вясны” — памылка выключана. Бо кожная вечарына ўтрымлівае маленькія і вялікія адкрыцці.

“Кантактныя” падзеі

Фота Аксаны ЗАПАТАХ

“Кандыд, альбо Аптымізм” Магілёўскага абласнога тэатра лялек названы крытыкамі найлепшым спектаклем форуму.

Падведзены вынікі XIV Міжнароднага маладзёжнага тэатральнага форуму “M.@rt.кантакт”, які днямі завяршыўся ў Магілёве. З 23 паказаных спектакляў з дзясці краін свету былі вылучаны некалькі пастановак, названых “падзейны форуму”.

Надзея БУНЦЭВІЧ

На думку прафесійных крытыкаў з Беларусі, Германіі, Расіі, Украіны, найлепшым быў плутаўскі раман “Кандыд, альбо Аптымізм” Магілёўскага абласнога тэатра лялек. Дарэчы, шэсць гадоў таму Гран-пры фестывалю атрымаў трагі-фарш “Гамлет” таго ж тэатра і таго ж рэжысёра Ігара Казякова. Паслядоўнасць “Гамлет” — “Кандыд...”, як палічылі прафесіяналы, можна назваць тэатральным дыяліхам.

Маладыя крытыкі, якія не першы год гуртуюцца вакол Магілёўскага драмтэатра і яго фестывалю, у якасці падзеі цяперашня-

га форуму вылучылі арт-брут “Многа шуму з нічога” Санкт-Пецярбургскага дзяржаўнага тэатра “Субота”. Можна, каб прынцыпова супрацьпаставіць сябе тэатразнаўцу? Бо тыя спектакль раскрытыкавалі: “многа шуму — і нічога”.

Сваіх улюбёнцаў абіралі і глядачы, пасля кожнага спектаклю апускаючы квіткі ў спецыяльныя скрыні для галасавання. Паводле глядацкай версіі, перамож монаспектакль Нарынэ Грыгаран “Мая сям’я ў маім валіку” Ерэванскага дзяржаўнага тэатра лялек, вельмі высокая ацэнены і прафесійнымі крытыкамі. А вось інтэрнэт-галасаванне, якое вялося праз сацыяльныя сеткі, аддало перавагу “Толаму каралю” з Даўгаўпілса. На другім месцы апынулася “Каралева прыгажосці” Гомельскага гарадскога маладзёжнага тэатра, на трэцім — “Вішнёвы сад” з польскага горада Забжэ. Але такая размаітасць меркаванняў — сведчанне папраўдзе багатай фестывальнай праграмы: спыніцца на чымсьці адным было даволі праблематычна.

75 гадоў таму, у сакавіку 1944 года, нямецкай арміяй напярэдадні адступлення з Гомельшчыны былі створаныя Азарыцкія лагеры смерці. У іх гвалтоўна ўтрымлівалі каля 50 тысяч чалавек, каля 20 тысяч з іх загінулі. Сёння частка даследчыкаў лічыць, што гэта была спроба выкарыстання цывільнага насельніцтва ў якасці своеасаблівай біялагічнай зброі — у лагерах была справакаваная і пашыраная эпідэмія тыфу, якая, паводле задумы нямецкага вайсковага кіраўніцтва, павінна была спыніць наступ саветскай арміі.

Лагеры ля Азарычаў існавалі толькі дзевяць дзён, але былія вязні падкрэсліваюць, што гэта былі самыя страшныя дні ў іх жыцці, якія ім удалося перажыць толькі цудам.

Антон РУДАК

Лагеры такога кшталту нямецкі вермахт стварыў упершыню менавіта ў Беларусі — як высветлілі гісторыкі, гэта быў нялюдскі эксперымент, досвед якога нацысты планавалі выкарыстоўваць і ў будучыні. Чым важная памяць пра Азарыцкія лагеры, як яе захоўваць і якія ўрокі трэба вынесці з гэтай трагедыі? Гэтыя пытанні не раз гучалі падчас мемарыяльных мерапрыемстваў, якія прайшлі ў Мінску і Азарычах з 18 па 20 сакавіка.

ТРАГЕДЫЯ І ЯЕ НАСТУПСТВЫ

Тры канцэнтрацыйныя лагеры ў ваколіцах пасёлка Азарычы (цяпер у Калінкавіцкім раёне Гомельскай вобласці) былі створаныя 10 сакавіка 1944 года па загадзе камандуючага 9-й арміі вермахта генерала Ёзафа Харпе, камандзіра 56-га танкавага корпуса генерала Фрыдрыха Госбаху і камандзіра 35-й пяхотнай дывізіі генерала Георга Рыхерта. Туды былі сагнаныя непрацаздольныя жыхары навакольных тэрыторый — жанчыны, дзеці і старыя.

Дакладную колькасць ахвяраў вызначыць цяжка, бо многія людзі паміралі ці былі забітыя яшчэ на шляху ў лагер, калі іх гналі туды пехотой, а многія памерлі ад хваробаў ужо пасля вызвалення. Лагеры ўяўлялі з сябе вялізныя прасторы, агароджаныя калючым дротам ды міннымі палямі. Ніякіх пабудоваў на тэрыторыі не было, людзі знаходзіліся пад адкрытым небам без вады і ежы, ім не дазвалялі нават запальваць вогнішчы. У лагерах імгненна распаўсюдзілася эпідэмія сыпнога тыфу, якую нацысты планавалі скарыстаць як біялагічную зброю супраць саветскай арміі.

У дэпартацыйныя насельніцтва ўдзельнічалі 14 нямецкіх дывізіяў, але акрамя вермахта прымалі ўдзел у злачынствах таксама і органы СД — зондэркаманды 7а на чале з Гельмутам Лоасам. Сярод карнікаў былі не толькі немцы, але і мясцовыя паліцаі. Між іншым, трагедыя Азарычаў, асэнсаванню памя-

ці аб ёй і праблеме ўдзелу ў злачынствах мясцовых здраднікаў прысвечаная аповець “Суд у Слабадзе”, створаная ў 1978 годзе пісьменнікам Віктарам Казько, які трапіў у лагер смерці калі яму было ўсяго чатыры гады.

Лагеры пад Азарычамі былі вызваленыя 19 сакавіка 1944 года — дакладней, у той дзень сюды прыйшлі першыя часткі Чырвонай арміі. Але былія вязні падкрэсліваюць, што рэальнае вызваленне для многіх надшыло толькі 20 — 21 сакавіка, калі былі абвешчаныя мінныя палі і стаў магчымым масавы выхад з лагераў. Паводле матэрыялаў Нюрнбергскага працэсу над нацысцкімі ваеннымі злачынцамі, сярод вызваленых з Азарыцкіх лагераў людзей каля 16 тысяч складалі дзеці да 13 гадоў.

Многія каты Азарычаў пасля вайны панеслі заслужанае пакаранне. Гэтак, Ёзэф Харпе быў павешаны ў 1946 годзе ў Мінску, а камандзіры дывізіі гэтай арміі асуджаныя на 25 гадоў зняволення. Але, напрыклад, камандзір 56-га танкавага корпуса Фрыдрых Госбах ці кватэрмейстар 9-й арміі Вернер Бодэнштайн наогул не панеслі ніякай адказнасці. А кіраўнік зондэркаманды 7а Гельмут Лоас пасля вайны нават працягваў працаваць у Заходняй Германіі настаўнікам.

Даследчыкі таксама адзначаюць, што Азарычы былі не адзіным лагерам такога кшталту ў Беларусі. Пазней, у чэрвені 1944, падобныя “металы абароны” вермахт прымяняў і на ўсходнім беразе Дняпра на Віцебшчыне. Там утрымліваліся каля 12 тысяч мёрных жыхароў.

ВЯРНУЎСЯ З ПАКАЯННЕМ

Сёлётная памятная мерапрыемства да гадавіны вызвалення Азарыцкіх лагераў былі зладжаныя пры ўдзеле міжнароднага грамадскага аб’яднання “Узаемапаразуменне”, якое апускае ахвяраў вайны, Мінскага міжнароднага адукацыйнага цэнтру імя Яаханеса Рау, Гістарычнай майстэрні імя Леаніда Левіна, Нацыянальнай біблі-

Дзевяць дзён, якіх не забыць

Вяртанне з лагера.

Карта мясцовасці, дзе былі размешчаны Азарыцкія лагеры смерці.

ятэкі Беларусі, Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, а таксама Калінкавіцкага райвыканкама. Але гадоўнымі і найбольш важнымі ўдзельнікамі, вядома, сталі былія вязні Азарыцкіх лагераў, якія ў тых страшных часы былі яшчэ дзецьмі.

Памятныя мерапрыемствы распачала канферэнцыя ў Нацыянальнай бібліятэцы. З вітальнай прамовай выступіў пасол Федэратыўнай Рэспублікі Германія ў Беларусі Пётэр Дэтмар, які адзначыў, што сёння важна не толькі захоўваць памяць пра трагедыю вайны, але і асэнсоўваць яе, каб не паўтарыць памылак мінулага. Дырэктар Дортмундскага міжнароднага адукацыйнага цэнтру Астрыд Зам падкрэсліла важнасць беларуска-нямецкага супрацоўніцтва для захавання памяці аб ахвярах вайны ў абедзвюх краінах.

З дакладамі пра ролі Азарыцкіх лагераў ў гісторыі вайны і памяць пра іх у сучасным грамадстве выступілі навуковыя супрацоўнікі фонда “Помнік забітым яўрэйам Еўропы” Адам Керпель-Фроніус і прафесар універсітэта горада Аснабрук Крыстаф Рас — аўтар кнігі “Чалавечы матэрыял”, прысвечанай злачынствам вермахта. Сярод іншага, ён распавёў, што ў дзед у свой час наведваў Мінск у складзе нямецкай

Падчас мерапрыемства адбылася таксама прэзентацыя кнігі, створанай былымі вязнямі лагера Аркадзем Шкуранам і Міхаілам Сінкевічам. Праца “Палессе: трагедыя і памяць” складае каля 700 старонак і ўтрымлівае як тэксты даследчыкаў гісторыі Азарыцкіх лагераў, так і дакументы ды ўспаміны вязняў. На наступны дзень, 19 сакавіка, у гадавіну вызвалення Азарыцкіх лагераў, кніга была прэзентаваная ў тых мясцінах, дзе адбылася трагедыя, а для мемарыяльнага знаку ў Азарычах прайшоў памятник мёртвым.

ПАМ’ЯТАЮЦЬ ДА ДРАБНІЦАЎ

Як распавёў Аркадз Шкуран, наймаладзей-

куратарам якой выступіла загадчыца аддзела навукова-даследчай работы Наталля Яцкевіч. Аснову экспазіцыі склалі фота, зробленыя 18 — 19 сакавіка 1944 года ваеннымі карэспандэнтамі С.В. Альперыным, Я.В. Падышывалавым, П.С. Кекалам і Я.Д. Капытам. Выстава складаецца з шэрагу тэматычных блокаў, прысвечаных баявым дзеяннямі Чырвонай арміі ў раёне Азарычаў, злачынствам вермахта, выратаванню і выхадзе вязняў з лагераў. Адлюстраваны і такія тэмы, як далейшы лёс вязняў, іх лячэнне, захаванне памяці аб трагедыі, пакаранне злачынцаў.

Хіба найбольш пранізлівым і знакамітым сімвалам трагедыі ў Азарычах стаў фотартрот Веры Кур’ян, якая малой дзяўчынкай прайшла праз жахі лагера смерці. У экспазіцыі побач са здымкам 75-гадовай даўніны размешчаны здымак 2015 года, зроблены падчас наведвання Верай Кур’ян музея — такая палача ўражае гледача, падкрэсліваючы повязь часуў і пакзаваючы, што маленькія ахвяры вайны жывуць сярод нас, а гісторыя робіцца вельмі блізкай, калі толькі надаваць больш увагі яе сведкам.

На заканчэнне памятных мерапрыемстваў адбыўся паказ дакументальнага фільма “Азарычы, 1944”, знятага пад кіраўніцтвам Крыстафа Рас у 2005 годзе. Стужка ўтрымлівае як спробу аналізу гісторыі стварэння лагераў смерці, так і жывыя сведчанні апацельных вязняў. Па выніках прагляду фільма адбылася дыскусія, падчас якой асноўная ўвага была нададзена праблемам захавання памяці і клопату пра былых вязняў Азарычаў. Як адзначыла ў сваім выступе старшыня МГА “Узаемапаразуменне” Анжаліка Аношка, тэма Азарыцкіх лагераў смерці сёлета ці не ўпершыню была нададзена такая вялікая ўвага.

Агульны погляд вязняў на праблему памяці аб трагедыі вызвала адна з іх — Валіяна Шышло: “Мы нічога не забылі”. Не варта і іншым забываць, што побач з намі жывуць ахвяры вайны, якія дзецьмі ці падлеткамі прайшлі праз лагеры, эпідэмію, голад і іншыя нягоды.

Вера Кур’ян, якой у 1944 было шэсць гадоў, пасля вызвалення. Яе маці і ўсе сваякі загінулі ў лагерах.

арміі як захопнікі падчас Першай і Другой сусветных войнаў, таму для яго важна было прыйсці сёння на беларускую зямлю з пакаяннем і падзяліць адказнасць за віну сваёй краіны.

Нямецкія даследчыкі падкрэслілі, што доўгія гады пасля вайны віна нямецкіх вайсковых частак у знішчэнні мірнага насельніцтва акупаваных тэрыторый замоўчвалася, і толькі з нядаўняга часу ў грамадстве пачалі ўздымаць пытанне аб усеагульнай віне салдат вермахта і беспаскаранасці часткі ваенных злачынцаў.

20 сакавіка ў Беларуска-мундскага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адбылася прэзентацыя выставы “Азарычы: трагедыя мірнага насельніцтва Беларусі”,

шым вязнем Азарычаў стала дзіця, народжанае непасрэдна ў лагерах 16 сакавіка 1944 года. Найстарэйшаму з тых, хто дасюль жывы, сёння ўжо 90. Нягледзячы на ўзрост, вязні, многія з якіх на момант стварэння Азарыцкіх лагераў былі дзецьмі, захоўваюць памяць аб падзеях тых дзён да драбніцаў.

20 сакавіка ў Беларуска-мундскага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адбылася прэзентацыя выставы “Азарычы: трагедыя мірнага насельніцтва Беларусі”,

Напярэдадні адкрыцця ў Трасцянецкім помніку грамадзянам Аўстрыйскага скарспандэнта "К" сур'езна з адным з яго аўтараў — скульптарам Канстанцінам Касцючэнкам. Менавіта ён у 2015 годзе стварыў цэнтральны манумент трасцянецкага мемарыяла — "Браму памяці". І вось — новы твор у супраць з аўстрыйскім архітэктарам Даніэлем Занвальдам.

чы, ужо ёсць у Бухенвальдзе. "Вуліца нацыі" — 18 пілонаў з назвамі краін, жыхары якіх былі вязнямі канцлагера. Дзяля знайшла падтрымку, і цяпер яна паступова рэалізуецца. Алея даўжынёй больш за паўкіламетры пачынаецца ад "Брамы памяці" і цягнуцца ў бок Шашкоўкі, дзе былі ямы-печы, у якіх спалвалі забітых. Аўстрыя першай выступіла з ініцыятывай ушанаваць на нашай зямлі памяць сваіх грамадзян — ахвяраў фашызму.

заўвагі, якія былі ўлічаныя. Вызначалася месца, дзе будзе стаяць помнік, карэктаваліся памеры і сілуэт. Каб манумент не выпадаў з агульнай кампазіцыі, яго праект быў узгоднены з Ганнай Аксёнавай.

— Цэнтральны аб'ект мемарыяла — ваша "Брама памяці". Цяпер кожны новы манумент у Трасцянецкім павінен так ці інакш скарэктываваць пад'ём. Пэўна, менавіта таму аўстрыйцы звярнуліся да вас?

— Год таму ў Мінск прыехала вялікая

— Асабіста мне было б цікава паглядзець, як на гэтым мемарыяле будучы выяўляць свае творчыя зольнасці і іншыя аўтары. Цалкам магчыма, што іншая дзяржава прапануе нейкім іншым скульптарам, нашым ці сваім, працаваць над далейшым развіццём мемарыяла. Не думаю, што ў гэтай сітуацыі хто-сьці можа валодаць маналіяй. Тым больш, тыя аб'екты, якія ўсталяваюцца на гэтай тэрыторыі, для грамадства

— А калі вы ўпершыню звярнуліся да тэмы Трасцянца?

— Калі пасля заканчэння акадэміі вучыўся ў нашай мастакоўскай аспірантуры — Акадэмічных майстэрнях Савіцкага. Маім кіраўніком быў Леў Мікалаевіч Гумілеўскі. Там я і зрабіў кампазіцыю "Брама памяці".

— Ці спадзяваліся тады, што ваш праект будзе рэалізаваны?

— Кожны мастак марыць, што ягоныя ідэі будуць увасоблены ў

стаў зварот да абстрактных форм. Вось і аўстрыйскі помнік для Трасцянца — зусім не фігурацыйны. Чым вы тлумачыце гэтыя змены?

— У параўнанні з часам, які мы згадалі, у мастака з'явілася больш выяўленчы магчымасцяў, больш свабоды ў рэалізацыі сваіх ідэй. У прыватнасці, грамада даспела да ўспрымання нефігурацыйнай пластыкі. Адносна нядаўна мала хто б адважыўся прадставіць нейкі абстрактны аб'ект на сур'езным конкурсе. Цяпер гэтым

Імёны ля Браммы памяці

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ /
Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

— Як скульптар я адштурхоўваўся ад той ідэі, якую прапанаваў архітэктар, — тлумачыць спадар Канстанцін сваё мастацкае рашэнне. — Гэтыя дзесяць калон сімвалізуюць дзесяць цягнікоў, на якіх аўстрыйскіх грамадзян прывозілі нібыта на новае месца жыхарства, а насамрэч — на смерць. Назва помніка — "Масіў імёнаў", бо ад гэтых людзей толькі імёны і засталіся. У Трасцянецкім загінулі прадстаўнікі шмат якіх нацыянальнасцяў, але канкрэтна з Аўстрыі, з Вены сюды прывозілі менавіта яўрэяў. Таму архітэктар імкнуўся зрабіць так, каб помнік адлюстроўваў бы гэты факт і сваім характарам адпавядаў яўрэйскай рэлігійнай традыцыі. Маёй жа справай як скульптара было адпавядаць гэтую ідэю да ўжо існых складнікаў мемарыяльнага комплексу "Трасцянец".

— Ці прадугледжвае канцэпцыя мемарыялу ягонае далейшае развіццё? У прыватнасці, з'яўленне новых скульптурных аб'ектаў?

— Так. Яшчэ на стадыі праектавання мемарыялу яго галоўны архітэктар Ганна Аксёнава прапанавала закласці алею, дзе любая з дзяржаў, чые грамадзяне загінулі тут, магла б паставіць свой помнік. Нешта падобнае, дарэ-

Канстанцін Касцючэнка.

— Як новыя складнікі мемарыяла ўпісаліся ва ўжо сфарміраванае архітэктурнае асяроддзе?

— Мяркую, новы помнік вельмі добра ў яго ўпісаўся. Аўстрыйскі бок падышоў да справы вельмі сур'езна. Спачатку была грамадская ініцыятыва па стварэнні такога помніка. Потым — рашэнне ўрада Аўстрыі. Затым адбыўся архітэктурны конкурс. У ім перамог праект Даніэля Занвальда. Наступны крок — яго абмеркаванне з беларускімі спецыялістамі. Архітэктары "Мінскспраекта" ўнеслі пэўныя

аўстрыйская дэлегацыя. І разам з імі я з'ездзіў у Трасцянец. Я выказаў свае ідэі адносна далейшага развіцця мемарыяла, адказаў на іх пытанні. І пасля гэтага яны запрасілі мяне паўдзельнічаць у праекце дзеля рэалізацыі ідэі помніка Даніэля Занвальда.

— На вашу думку, ці варта такі аб'ект, як мемарыял "Трасцянец", "замацоўваць" за адным скульптарам — дзеля захавання стылістычнай паслядоўнасці? Або наадварот — розныя аўтары могуць прынесці паліфанічнасць бачання тэмы?

“Гэтыя дзесяць калон сімвалізуюць дзесяць цягнікоў, на якіх аўстрыйскіх грамадзян прывозілі нібыта на новае месца жыхарства, а насамрэч — на смерць. Назва помніка — "Масіў імёнаў", бо ад гэтых людзей толькі імёны і засталіся.

вельмі значныя. Яны застаюцца ў гісторыі. А за месца ў гісторыі, зразумела будзе канкурэнцыя. Творчая канкурэнцыя, я падкрэсла! І гэта абсалютна нармальна.

нейкіх значных для грамадства аб'ектаў. Канешне ж, і я марыў...

— У мемарыялах, створаных за савецкім часам, дамінуе фігурацыйная скульптура. Цяпер звыклым

Імёны, выгравіраваныя на бетонным мануменце, наўрад ці выклічуць у вас хоць якія асацыяцыі. Але персаніфікаваць у сваёй сям'і асацыяцыі хаця б асобных іх носьбітаў можна дзякуючы дакументальнаму фільму студыі Уладзіміра Бакуна "Зондэргета", паказ якога адбыўся па ініцыятыве Пасольства Аўстрыі напярэдадні адкрыцця новага помніка ў Трасцянецкім. Стужка пераканаўча даводзіць простую ісціну: глабальныя чалавечыя трагедыі — гэта не больш чым сукупнасць асабістых.

Ілья СВІРЫН

Колішнія дзеці — а цяпер ужо глыбокія пенсіянеры — якія цудам не патрапілі ў тыя цягні-

Персаніфікацыя трагедыі

кі, што рушылі з нямецкіх і аўстрыйскіх гарадоў у нікому невядомы там Мінск, распавядаюць пра свае малалыя галы. Пра сям'ю, школу, захапленні. Пра таварышаў па гульнях, чые імёны сёння выгравіраваныя на "камянях спатыкнення" ў брукаванні знаёмых вуліц.

Насуперак сучасным трэндам, у стужцы ня-

ма пастановачных эпизодаў. Толькі старыя фота, інтэрв'ю і сучасныя здымкі. Тым не меней, удзейнічае яна вельмі пераканаўча. Дагледжаныя вуліцы еўрапейскіх гарадоў утойваюць памяць пра тыя драматычныя падзеі, якія сёння нават не ўкладаюцца ў галаву.

Пасля паказу сцэнарыста фільма Барыс Гер-

стэн нагадаў вядомую ўсім акалічнасць, пра якую мы, аднак, часам забываем. Цяперашняе пакаленне — ужо апошняе, якое можа асабіста пагутарыць са сведкамі вайны. Змяніць гэты стан рэчаў ніхто не можа — па зразумелых прычынах. І менавіта таму вельмі важна паспець зафіксаваць сведчанні тых людзей.

Важна хаця б па адной прычыне. Статэстыка — а менавіта ў яе, як вядома, пераўтварасца смерць мільёнаў — не здатная ўздзейнічаць на чалавечую свядомасць настолькі ж моцна, як канкрэтныя асабістыя гісторыі. Тут у гледача спрацоўвае просты прынецп: ты ставіш сябе на месца героя фільма.

К

К

Алег Молчан: “Я заўсёды быў на баку Мулявіна”

Ён застанеца ў гісторыі “Песняроў” хаця б праз тое, што напісаў музыку да геніяльнай “Малітвы”: калі я бачу на тэлевізары твоя архіўныя кадры, у мяне разам з Уладзімірам Мулявіным па шчоках коцяцца слёзы. Але было б найвялікшай несправядлівасцю назваць Алега МОЛЧАНА аўтарам адной песні. “Стася”, “Маргарыта”, “Кума”, “Падманіце мяне”, “Калі мы былі юныя”, “Гуляй, казак” увайшлі не толькі ў “залатую калекцыю” вялікага калектыву, але і ў гісторыю беларускай музыкі. Пра тое, чым яшчэ (і вельмі шматлікім) яму абавязаныя “Песняры”, і чым ён — яшчэ больш шматлікім — абавязаны ансамблю, наша гутарка з кампазітарам.

Алег КЛИМАЎ

— Ты будзеш удзельнічаць у якіх-небудзь мерапрыемствах, прысвечаных 50-годдзю “Песняроў”?

— Так, мне патэлефанаваў кіраўнік Беларускага дзяржаўнага ансамбля Раман Козыраў і запрасіў выступіць з ім 12 ліпеня на “Славянскім базары ў Віцебску” на юбілейным канцэрце. Сёння абмяркоўваецца, як магла б выглядаць мая прысутнасць — у якасці толькі кампазітара або кампазітара і музыканта на сцэне. Але я і сам святкую 50-годдзе. На расійскай “Фірме Мелодыя” да канца года павіна выйсці пласцінка з маімі песнямі — у тым выглядзе, у якім іх калісьці выконвалі “Песняры”. А ў новы альбом маёй жонкі Ірыны Відавай, які таксама рытуеся ў Маскве, увойдзе песня “Падманіце мяне”. І гэты яе варыянт я лічу алдым з лепшых (дарэчы, варта нагадаць, што легендарная “Мелодыя” запісвала і выпускала першыя дыскі “Песняроў”).

— Але гэта была зусім іншая эпоха. А як успрымаюць “Песняроў” сёння?

— Ведаеш, я магу меркаваць пра гэта хіба па маіх выпадковых гутарках з людзьмі ў Расіі ды іншых краінах былога СССР. І высьнова несудзішальная: пры ўсёй безумоўнай велічы ансамбля, масавая публіка сёння добра калі нешта пра яго ведае. Натуральна, тут я не маю на ўвазе тых, хто “ў тэме” — хаця іх шмат.

— І чаму так здарылася?

— “Песняры” самі ж і віванаты, што развелі сваю славу. Развал ансамбля і тое, як ён адбываўся, вельмі негатывна адбіўся на яго іміджы. На апошнім нашым “паседжанні” я прасіў і Улада Місевича, і іншых, каб яны вярталіся: маўляў, чорт з імі, з гэтымі непаразумненнямі, як-небудзь сшыцца. Але глядзя жа не виванаты, ён хоча ба-

“Песняры”. 1994 год.

чыць побач з Мулявіным і Дайнеку, і Пеню, і Місевича. Аднак што атрымалася, тое атрымалася. І калі музыканты “Беларускіх песняроў” сталі наракаць на з’яўленне клонаў “Песняроў”, я адказаў: дык вы ж першымі ў гэтым шэрагу і з’явіліся!

— Што ўваходзіла ў абавязкі Алега Молчана ў “Песнярах” — акрамя граня на клавійныхх?

— Я пісаў песні, рабіў аранжыроўкі, праводзіў рэпетыцыі з інструменталістамі, часам са спевакамі — распісваў для іх вакальныя партыі. Натуральна, інструментальны таксама. Нешта падыходзіла, нешта не. Памятаю, аднойчы мы паспачаліся з Мулявіным. У мяне было сваё бачанне ўступу песні “Чырвоная ружа”, у яго сваё. Праходзіць пара дзён, я разумею, што мае рацыю Георгіевіч! А ён мне: “Усё правільна ты мне пра тую партыю казаў”... Так мой уступ і застаўся. Што яшчэ... Так, пастаянна адбіраў музыкантаў. А Мулявін іх, вядома ж, завярджай. І Валодзью Марусіча я запрасіў, і Віцю Малчанова, і Аліка Кашкіча — шмат каго. А ў 1998 годзе я афіцыйна стаў музычным кіраўні-

Фота Юрыя ІВАНОВА

ком ансамбля. Не высокія інстанцыі мяне ім прызначылі, а сам Мулявін падзяліўся са мной сваім уплывам, уладай, аўтарытэтам. Бо давяраў мне.

— Ён жа цябе і паклікаў у “Песняры” ў 1989-м, а апынуўся ты ў іх складзе двума гадамі пазней. Любы іншы на тваім месцы ўсё кінуў і пабег бы адразу, а ты чамусьці паўзу вытрымаў...?

— У 1989-м я збіраўся паступаць у кансерваторыю на спецыяльнасць “Кампазіцыя”, а яна мела толькі вочнае адзіленне. Гэта значыць, трэба было б некалькі разоў пазавочай і ансамблем. (Праўда, паступіў я ў кансерваторыю ў 1991-м і ў канцы таго ж года сышоў у “Песняры”) Мулявін, як я адчуваў, пакрыўдзіўся на маю адмову пайсці да яго.

— А як адбылося вашае знаёмства?

— Дзякуючы паэту Аляксандру Лягчылаву. У нас з ім было напісана некалькі песень, і некай мне сказаў: “Зараз будзе адзначана 500-я гадавіна Францыска Скарыны. З гэтай нагоды нейкі конкурс сярод кампазітараў абвясцілі. Давай напішам праграму пра Скары-

ну!” Вершы ў Аляксандра Кузьміча, аказваецца, ужо былі. І атрымалася ў нас рок-паэма з шасці — сямі песень і двух інструментальных нумароў “Ave sole, альбо Слова Скарыны” — хвілін на 35. Трэба было яе кудысьці прыладкаваць. Хадзілі-хадзілі, Лягчылаў тэлефанаваў камусьці — і, нарэшце, паведаміў: “Песняры” ў 1989-м, а апынуўся ты ў іх складзе двума гадамі пазней. Любы іншы на тваім месцы ўсё кінуў і пабег бы адразу, а ты чамусьці паўзу вытрымаў”. А “Песняроў” я ўжо тады лічыў самым гадоўным калектывам СССР.

Прышлі ў філармонію, дзе тады базаваўся ансамбль, я сыграў Мулявіну твоя песні. Ён паслухаў: “Ну добра. А што ты заўтра робіш?” — “Заўтра? Нічога. Толькі вечар заняты — я ў рэстаране музыкантам падпрацоўваю”. — “Прыходзь у студыю, я хлопцаў папярэджу. А пакуль рабі аранжыроўкі — будзем рабіць праграму”. Я нават пахвалывацца не паспеў, так усё проста атрымалася!

Мулявін адразу загрузіў мяне аранжыроўкамі некалькіх іншых песень. А ў Маскве, дзе праграму пра Скарыну добра прынялі ў канцэртнай зале “Расія”, ён мне і прапанаваў увайсці ў склад ансамбля. І я яму ўсё растлумачыў наконтак кансерваторыі: “Трапіць да вас — гэта за шчасце! Але... Давяйце я ў вас буду пазаштатным работнікам? Заўсёды пад курай”. І стаў працаваць у ансамблі аранжыроўшчыкам.

— Але ўрэнне кансерваторыі ты кінуў...?

— Таму я і не сябра Беларускага саюза кампазітараў — бо не маю вышэйшай музычнай адукацыі. Кінуў у тым ліку і таму, што “за-

шыўся” з праграмай на вершы Багдановіча “Вянок” (на яе аранжыроўку Мулявін мне адвёў два месяцы). Гэта былі ў большасці сваёй толькі нотныя радкі — мелодыі. Мне неабходна было дапісаць уступы, інструментальныя проігрышы, надаць усёму гэтаму завершаную форму. Праца над “Вянком” выглядала прыкладна так: я рабіў партытуры і распісваў партыі, затым гэта ўсё прыносіў на рэпетыцыю і ўжо ў працэсе выканання кожны з удзельнікаў мог унесці сваю лепту: напрыклад, Мулявін або Дайнека дадавалі бэк-вакалы, Распопчын — гітарныя ўпрыгожванні, Бяляеў — барабанныя збіўкі... І пасля

“Прышлі ў філармонію, дзе тады базаваўся ансамбль, я сыграў Мулявіну твоя песні. Ён паслухаў: “Ну добра. А што ты заўтра робіш?” — “Заўтра? Нічога. Толькі вечар заняты — я ў рэстаране музыкантам падпрацоўваю”. — “Прыходзь у студыю”.

рэпетыцыі я карэктаваў свае аранжыроўкі. У гэтым, па сутнасці, і заключалася зладжаная праца ансамбля. Потым ён з гэтай праграмай паехаў туды, потым — сюды. Так я сесію і прапусціў. Акадэмічны адпачынак мне не далі — казалі, што трэба паступаць нанова. “Ну і халера з гэтай кансерваторыяй!” — вырашыў тады я. Тым больш, у “Песнярах” ужо прыпрацаваўся.

Я, дарэчы, і цяпер пры сустрэчы “падколваю” Міхаіла Антонавіча Казінца, які ў той час быў рэктарам кансерваторыі: маўляў, што ж вы насустрач студэнту не

пайшлі? А ён адказвае: “Ды ты мне “дзякуй” павінен сказаць! Калі б я так не зрабіў, ты б нармальным кампазітарам не стаў!”

— На наступны год пасля твайго прыходу ў ансамбль яго паклічаць такія знаёмыя фігуры, як Уладзіслаў Місевич і Валерый Дайнека...

— ...і Валодзья Бяляеў, і Саша Распопчын.

— Ці было адчуванне, што не ўсё ў парадку ў плане чалавечых уземаадносін?

— Калі дарослыя мужыкі столькі гадоў знаходзяцца разам у цяжкіх, гасцінцах, на гастролях, нейкія трэнні непазбежныя. Немагчыма быць бэльмі і пушыстымі з года ў год. Я не ўмеваўся ў гэтыя “ціркі” — і таму, што толькі прыйшоў у калектыв, і праз свой малады век: мне ж тады было ўсяго 26 гадоў. Я і дагэтуль лічу, што ў кожнага была і ёсць свая праўда. Але! Заўсёды заставаўся на баку Уладзіміра Георгіевіча: і ў 1998-м, і пазней. Аднак пры гэтым я б паспачаўся з двалі распаўсюджаным меркаваннем: маўляў, Мулявін — гэта настаўнік, а ўсе астатнія “песняры” — вучні. Ткачэнка, Бярнштэйн або Палівода — і выдатныя музыканты, і таксама твоя яшчэ педагогі, ва ўсіх сэнсах. У рэшце рэшт, я таксама не льякам шыты. А Мулявін быў у першую чаргу ідэйным натхняльнікам, маторам ансамбля.

— Акрамя “Ave sole...” і “Вянка”, у тваім актыве яшчэ дзве канцэптуальныя праграмы “Песняроў”, якія выйшлі адна за адной: “Голас душы” і “Вольнасць. Казачка вольніца”.

— Дарэчы, калі б я аранжыраваў “Вянок” сёння, зрабіў бы яго трэшчакі больш складаным. Хтосьці кажа, што там геніяльна аранжыроўкі, халія яны простыя і зразумельныя. Але

я ускладніў. А тады на гэта не было часу.

“Вольніца” — разнамоўная праграма, сабраная з розных песень і не надта рэжысёрскай выбудаваная. Эжэктывная, высьлённая. Па чутках, Мулявін дзесьці пазнаёміўся з казакамі — беларускімі, і твоя напрасілі яго скласці нешта такое. Мая песня з яе “Гуляй, казак” да гэтага часу шыюцьона ідзе, многія калектывы яе спяваюць.

“Голас душы” — вельмі цікавая праграма. І не толькі таму, што там была “Малітва”... І не праз песню “Хрыстос увакрос” на вершы Дамітрыя Меражкоўскага.

Яе вялікая вартасць палягае ў тым, што песні выконваліся сумесна з Дзяржаўным камерным хорам Рэспублікі Беларусь. (Я ж харавік-дырыжор па адукацыі!) А ў канцэртах, дзе “Песняры” гралі “Голас”, прымалі ўдзел знакамтыя “Харошкі”.

— **Якімі былі для цябе гэтыя гады працы ў “Песнярах”?**

— 1990-я самі па сабе былі вар’яцкімі: цяжкія, але жудасна чумавыя, шалапутныя. Самыя лепшыя гады майго жыцця — калі я працаваў у найлепшым савецкім і постсавецкім калектыве. Чым і ганаруся.

— **Але наступіў момант, калі ты з яго сышоў...**

— Мне Мулявін, дарэчы, так і не падпісаў заяву аб сыходзе... Усё вельмі проста. У 1998-м я набраў “свой” апошні “песняроўскі” склад. Але... Сярэднія былі хлопцы (за выключэннем Вадзіма Касенкі). Вакол “Песняроў” тады складалася такая атмасфера — з усімі гэтымі скандаламі — што ў ансамбль ніхто не хацеў ісці. Я стаіўся ўтаварваць людзей. І, шчыра кажучы, усё яшчэ чакаў, што ўдасца дамовіцца з Місевичам і Дайнекам. Так, яны вельмі пакрыўдзілі Уладзіміра Георгіевіча (мы ўсе не падарункі, але тая сітуацыя — гэта ўжо было залішне). Тым не менш, магчымасць дараваць адзін аднаго была. Аднак кубак трэснуў моцна. І Мулявін якраз тады задумаўся пра тое, каб якім-небудзь чынам вярнуць у ансамбль Кашапараву і Бартеківіча. Мая жонка Ірына, між іншым, таксама яму гэта раіла.

А я глядзеў на новы склад — і бачыў, што ў цэлым гэта ўжо не “Песняры”. Хтосьці падыходзіў, а ў кімсьці нават і духу “песняроўскага” не адчувалася, ды і прафесіяналізму не хапала. І я Мулявіну скажу: “Я вас вельмі люблю, паважаю, але больш так не магу”. Ён мне: “Я таксама жудасна стаміўся. Усё бачу. Ну... граюць і хай граюць”. Я: “Мне ўсяго 35. Што мне з усім гэтым рабцам? “Песняры” заўсёды былі эталонным калектывам і я хацеў бы працаваць менавіта ў такім ансамблі”. Мулявін: “Я цябе не адпускаю...” Але ў 2000-м з “Песнярымаў” я расставіўся. Аднак па-ранейшаму падтрымліваў стасункі з Уладзімірам Георгіевічам — хоць бы на ўзроўні шашлыкёў на лешчышч...

— **“Песняры” для Алега Молчана — гэта...**

— ...людзі, што ўвасабляюць сабой творчую спадчыну Беларусі. Для мяне гэта не проста ансамбль — з мінулага і сучаснага. Гэта цэлая супольнасць музыкантаў, паэтаў, кампазітараў, мастакоў, якія звязаны паміж сабой адной ідэяй — развіваць нашу культуру. Гэта і ёсць прызначэнне “Песняроў”.

Пра сям’ю рэальную і ўяўную

Праект Максіма Шведа “Другая палова”.

Яшчэ летась выстава “Родны склон” у Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў засведчыла, што сямейная фатаграфія можа быць вартай увагі. Як высветлілася, тое, што зразумела і здаецца бліжэй толькі табе, можа знайсці водгук у многіх. Сёлетні ўдалы праект атрымаў свой працяг, зноў прадэманстравашы пераканаўчую сілу асабістых і чужых архіваў. Куратары “Роднага склону — 2” Дзіна Даніловіч і Алена Пратасевіч сабралі выказванні 14 мастакоў.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

БАЦЬКОЎСТВА ЯК ЯНО ЁСЦЬ

У фокусе ўвагі Вольгі Савіч, якая прадставіла праект Frautee — уласная цяжарнасць, асэнсаванне і адчуванне мацярынства. Вось мы бачым, як паступова працягваюцца на кожным новым тэсце другая палоска — прыкмета таго, што гераіня чакае дзіця. Побач з гэтым, лічы, дзённікам — фатаграфія цэла Вольгі, шчыры аўтапартрэт уласнага “я”, што змяняецца з кожным месяцам. Неверагодны фотаздымак “з верхняй кропкі”: фатаграфіка здымае свае ступні, і шлях да іх паступова перакрывае вялізны “пагорак” жывата. За непасрэднай фотадакументацыяй — яскравае разуменне таго, што тваё цэла — ужо не зусім тваё. Ды і ты — ужо не зусім ты. А УЗІ-здымак дзіцяці — гэты нібыта першы партрэт яшчэ ненароджанага. І, нарэшце, той, хто хаваўся ў “пагорку”, узнікае на руках маці. Кароткая серыя — але “тактыльнасць” гэтых фатаграфій б’е напавал.

Побач з досведам усведамлення сябе маці — расповед пра тое, што значыць быць бацькам. Гэткі своеасаблівы мужчынскі тэст на бацькоўства праходзіць Максім Швед (“Другая палова”). Хаос аматарскіх здымкаў запаянае сцяну. Малыды бацька фатаграфуе сваё дзіця, імянушыся ўхапіць не толькі аблічча дачкі Мелісы, але і сваё станаўленне ў новай якасці. Атрымалася асабістая хроніка любові і разгубленасці. Перад новым пацучшым, абавязкам ды часам. Калейдаскоп уласных спалохаў-успамінаў, зробленых часта нібыта выпадкова.

І сумны фінал гісторыі — разарванае сямейнае фота. Максім піша ў анатацыі, што пасля разводу падчас падзелу маёмасці камяняком спатыкнення стаў менавіта сямейны альбом. Кожны хацеў пакінуць хроніку тых сумесных дзён сабе. Дык чаго больш у тых фотаздымках — болю ці шчасця? Як падзіліць тое, што сышло — ці ўсё яшчэ жыве?

Бацькоўства як досвед уласнай трываласці і вялікай любові. І напямін пра тое, што нягледзячы на расстанне, ты ўсё роўна застаешся бацькам.

УМОЎНЫ ЛАД ШЛОБУ

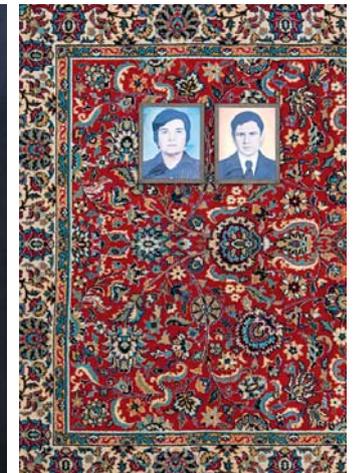
Ад рэальнага досведу сям’і — да яе ўяўных мадэляў. Умоўны лад шлобу выяўляе чэшская аўтарка Дзіта Пеле. У сваім праекце “Аўтапартрэты з мужчынамі” яна запінае пытаннем: што было б, калі б я выйшла замуж васьм гадамі? Ці за гэтага? А можа за гэтага? І Дзіта пачынае прымяраць на сябе розныя ідэнтыфікацыі, не толькі ствараючы ў фатаграфіях “альтэрнатыўнае” ўласнае аблічча, але і інсцэніруючы свой магчымы стыль жыцця. Вось яна ходзіць па раёне з нейкім бяззубым тыпам з пластыкавай сумкай у клетку. Вось, апрагнута ў паласатую фуфайку, стаіць разам з “мужам” у касцюме бэтмана побач з чорнай машынай. На першым плане — іх маленькая дзіўчынка ў ружовай сукенцы. А вось аўтарка — ужо ў вечаровай сукенцы разам з мужчынам артыстычнага выгляду.

І гэтак далей. Але Дзіта Пеле не проста гуляецца ў магчымых “сцэнарыях жыцця” — яна распаўвае пра час і аблічча сваёй краіны падчас пераходу ад сацыялізму да капіталізму. Аўтарка дасціпна прадставіла нам класы і тыпакі мінулага і сучаснага Чэхіі, якія можна сустрэць і ў нашых пенатах. Сам’я як аллюстраванне эканамічных і палітычных варунак.

А вось з гісторыяй ужо зусім далёкай прапануе пазнаёміцца Настасся Маркелаву з Расіі. Яе праект PLEASE RETURN нарадзіўся амаль выпадкова: падчас падарожжа па Шры-Ланцы аўтарка набыла ў антыкварнай лаўцы архіў невядомай брытанскай сям’і. Настасся пачала даследаваць фатаграфіі і дазналася, што яны належалі ба-

Інтэрактыўны постар Хелен з праекта Настасі Маркелавай.

Фрагмент інсталяцыі Андрэя Арно.

татаму роду Растаў, які ў XIX — XX стагоддзях меў уладанні ў Брытанскіх калоніях. Гэтыя арыстакраты захапляліся фатаграфіяй і мастацтвам, падарожнічалі па ўсім свеце і не мелі недахопу ў сродках. Падчас свайго даследавання Настасся спазнала радасць і расчараванне: яна знайшла чалавека, які быў знаёмы з апошняй прадстаўнічай рода, пабывала на магіле Хелен Раст, і высветліла, што архіў выбітных фатаграфій невыпадкова “пыліцца” на паліцах антыкварнай лаўкі — род згас, бо ў Хелен і яе сёстры не было дзяцей. Па сутнасці, сама Настасся стала спадкаемніцай фатаграфічных Растаў, ператварыўшы чужыя албіткі ў фотаздымкі амаль блізкіх сабе людзей.

У вялізнай фатаграфіі англійскай лэдзі адмыслова зроблены атлупіны — каб наведвальнікі глядзелі на фотаздымкі Растаў праз “вочы” Хелен. Пазнаёміўшыся з гісторыяй пошукаў, можна сябе спытаць: а што застаецца пасля нас? Што зольныя прапанаваць нашы прыватныя архівы? Распавесці гісторыю якой краіны? Якой эпохі? Ці нават так: гісторыю якога роду?

СМЕРЦЬ І КАХАННЕ

Ад экзистэнцыяльнай праблематыкі — да метафізікі. Інсталяцыя Андрэя Арно “Грамадства шчаслівай смерці”, у якой зацэпленыя не толькі фатаграфія, але і аб’екты, робіць нечаканы паварот да тэмы сыходу з жыцця. Галоўная лінія праекта — гісторыя бабুলі мастака Лены, шчырай каталічкі, якая, пахаваўшы свайго мужа, нецярпліва

хоча сысці з гэтага свету, літаральна чакаючы шчаслівай смерці. У цэнтры інсталяцыі — рознакаляровы дыван, які мы прызвычаліся бачыць на сценах пакояў нашых бабуль і дзядуль. Насупраць — фатаграфія самой гераіні, якая, лежачы на ложку, чакае збаўлення ад гэтага жыцця.

Андрэй распаўвае, што квяцісты дыван, на які і глядзіць яго бабуля — нібы абяцанне таго самага раю, куды яна марыць патрапіць. Фрагменты выяў чырвонага агню, вядомы вобраз, што прысутнічае на іконах і фрэсках, абрысы аблічча Божай Маці, а побач — адрэзанні з гзунай нагоды косы жанчын роду: хрысціянскія матывы пераклікаюцца ў праекце з паганскімі.

Асаблівым дыханнем вечнасці поўныя фотакалажы аўтара, на якіх бабуля мастака знаходзіцца ў гэтым наваколным атачэнні. Аднак

твар жанчыны на выяве адсутнічае, ён стаўся часткай пейзажу. Праект Андрэя можна было б называць вушчым, але гумар і аўтарская іронія змягчаюць насланне — якое закранае не толькі смерць, але і жыццё з яго ўстаноўкамі, забабонамі, ды, вядома, верай. За яны мы трымаемся, калі сіл жыццё ўжо, падаецца, няма.

Што можна супрацьпаставіць згасанню, як не каханне? У сваім праекце “Сям’я — гэта збліж” Тацыяна Ткачова спрабуе зхапіць штосьці невымоўнае, фатаграфуючы пары, якія шмат гадоў пражылі ў шлюбе. Аўтарка прасіла мужа і жонку распаўваць пра тое, якія пазнаёмліліся: і кожны сумесны фотаздымак пары суправалжэцца іх асабістай гісторыяй нараджэння кахання. Аказваецца, у кожнага з пары ёсць сваё версія іх сустрэчы, а некаторыя не памятаюць дату роспісу. Але імгненне сумеснай медытацыі, якое фіксуе аўтарка, выкрывае нябачную агульную прастору блізкіх людзей.

Андрэй Карачун у сваім праекце “Чатыры галы” адкрывае дзельца асабістым шчасцем. Сумесныя вандроўкі разам з жонкай — гэта і падарожжа ў новае “быццё-разам”. Кахана Андрэя — цудоўная і прыгожая. Ды серыя фатаграфіаў — растваряе нас у райскім садзе, якім становіцца для закаханых увесь свет.

Аднак “Родны склон” — гэта хронікі не толькі нашай любові і радасці, але і болю ды разгубленасці. Пагадоў, у той сферы, якой прысвечаны праект, яны часцяком знітаваныя.

17 — 18 сакавіка Гродзенскі абласны драматычны тэатр прыязджаў з міні-гастроліямі ў сталіцу і паказваў два свае спектаклі на сцэне Драматычнага тэатра Беларускай арміі. А некалькімі днямі раней гродзенскі справілі прэм'еру — “Калі мы, мёртвыя, абуджамся” паводле аднайменнай п'есы Генрыхы Ібсена ў пастаноўцы Саулоса Варнаса.

Надзяя БУНЦЭВІЧ / Фота Руслана ХІПМОНЧЫКА

усё ж атмасфернасьць, уласцівая Варнасу, — ініцыя. Яна не закальчвае — абуджае. Бо скарачэння да мінімуму тэатр, рэжысёр выводзіць на авансцэну думку. У кожнай сваёй пастаноўцы ён выступае сваёму роду скульптарам, адскакваючы з літаратурнай гісторыі драматычнай глыбы вывадзі, каб зрабіць больш выразнай ідэю. І каб та яна не заставалася “аголенай”, прорада апрагне яе ў неверагодны, папулярнае касцюмны збруні, дзе усё — тампаіна, загадка і загадка, няўлоўная асацыятыўная паказка.

Скульптур скульптур (Аляксандр Шаўкнянцэў) прыязджае з маладой жанкай Майі (Марыя Бутрымовіч) на апыльчак, Сутрака там сваю будую будую-матурчышчу Ірону (Аксана Пілюк), якая, так і не стаўшы згоннай каханкай,

Апошнія слова называюцца — абуджамся — успрымаюцца сапраўдным сімвалам адраджэння тэатра са сваёй слаўтай гісторыяй. Звалася б, з усім няўладна на гэты калектыв узраўнаваў культурунаю грамадскасць такімі спектаклі, як “Палёт над пягздом зяозлі” або “Наш гарадок”. Але першы з іх быў пастаноўлены ў 2010-м, другі — ў 2013-м. Што ж далей? Не, прэм'ер за гэты час абдылося многа! Але ад тэатра, зольнага здзіўляць, заўжды чакаеш нейкага выхаду за межы засвоеннай раённай тэрыторыі, імкнення ўзняцца на новую прыступку, скарыць недастаткі глыбавыя.

Мядзведзь і метафізіка каханна

лейтматыўнага адыскіты да чахаўскай пэўтыкі ў яе прывіднамі няўзбуйным мрояў, то да ўп'яўненай рамантичнасці. А размова пра каханне аказваецца насамрэч адбіткам зусім інаша — метафізіка каханна”. І выбулоўвае ўласнай драматычнасцю, дзе замест паслэдыўнага сюжэта разгору спаткаў расказвае перад намі асобныя кубкі-пазлы, і толькі потым дзе паказкі, як скарыць з іх агульную карцінку.

Але гэта толькі знешня шаркуратны спектаклі. Хлопчыч з карабікам у бязмыслай “вершчыні”, ён жа з сучаснай карабікаў у другой дзеі і разам з дзівучынкай у цёмкі “эпілогу” — бышчам

стойнага выбару, душэўных і душоўных памкненняў. Невыпадкова ў фінале адлюстравана каханне падобнае ланцуду ланцуду, сімвалізуючы вызваленне героюў, што прыходзіць разам са смерцю. Але тут асацыяцыя з неўбасамі, што не злітаюцца на зямлю абачынак, а абрынаюцца снежнай ланцудай, бышчам замаяшанай на жарсці і бізмой.

У спектаклях Варнаса не бывае выпадковых дробязяў; кожная ігнтэ за сабой доўгі шлейф сэнсаў, адувануў-прадчуванняў. Гэта вядасціны танцём скульптурна з жанкай як уласцывеліне механікасы і руку на месцы. Заўзятая рубка бярвенна сакрэй як мастацкі аналаг сексуальнай сцэны.

“Слэзы” лезацца, які спатчакту даволі прагрозліва назіраў за дзеяннем.

А над усім — кранальны язык Мядзведзь (Мікалай Вяліч) — выглядае — Вяліч не паважовацца вымавіць! — вялізнай роставой ладкай. Такія персаняжы звычайна насяляюць рэалістычны, уласны, ваганнімі-хістанымі душы мастака.

Тэма суданосін творчасці і жыцця, рэалістычна і яе перапламненні ў фантажыя дзе лютэчыня, негамернай паты мастака за сваіх “дзвнеці”-стварэнні ўзнікае ў Варнаса і раней, асабліва ярка — у магілёўскай “Скарніны”. Тут яна янаецца з янча адной скарнінай для рэжысёра праблематычна ўнутранаў свабоды, сама-

Да добрага хутка прывычаеаешся і пачынаеш успрымаць яго як данася. Здаецца, не так даўно, каб пабавіць мастацкі авангард ХХ стагоддзя (які, дарэчы, ужо і забранзавец паслеў), беларусы трэба было выпраўляцца кудысьці за мяжу. А ціпер і ў нашым Нацыянальным мастацкім адкрылася выстава Сальвадора Далі. Прычым шалёнага глядацкага ажыятажу яна ўжо не выклікае: у тым самым музеі рэгулярна ладзяцца выставы знакамітасцў. Прывычаліся...

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Міжнародны выставачны праект, прысвечаны мэтр-у сюррэалізму, дасягнуў Мінска пасля “гастролі” па большай яго сотні музеюў і выставачных залуў усю свету. Гэта частка калекцыі італьянскага арт-дэльера Беняміна Леві, які працаваў з Сальвадорам Далі янча з 1960-х. Славуцы мастак мае папулярнасьць найперш як жывапісец. Яго графіка, дазваляючы адносна шчыльнаму колу, а вось скульптура дэ ўвогуле трохмерныя аб'екты — хіба толькі фанатам і экспертам.

Мінская выстава прапануе глядачам знаёмства з графікай і скульптурай бадай самага славетнага містаграфіста ХХ стагоддзя. Велізарная колькасць работ, якія пакінуў пасля

Далі без ажыятажу

Слон — стрыжнвы вобраз творчасці Далі.

себе Далі, стварэе ілюзію, нібыта і вобразу ён стварыў нумерама. Між тым шэраг сапраўды арыгнальных вобразаў і стыльных знаходак у мастака не такі ўжо і доўгі. Яны ў розных варыяцыях і спалучэннях вандроўваю з палатнаў з графікі ў жывапісе, з жывапісу ў скульптуру. Гэта бачна і па экспазіцыі ў Нацыянальным мастацкім музеі. Блізкі дадам і зместам выявы сутракаваны і на малюнках, а на трохмерных аб'ектах рознага фармату — ад настольнага да амаль манументальнага. Гэта найперш творчы пошук, мэта якога — знайсці для выяўлення ідэі той матэрыял, які найбольш ідэальна, а таксама і найбольш эфектна кантэкст. Але вядомае біяграфія Далі, няўважыў жаўваць у такой працы і прымагчытнікі, пральна адно і тое ж некалькі разоў, толькі змяняючы ўпакоўку тавару.

недзякам. Яна на ўзроўні інтуітыў ачувала, які праект будзе паспяховым, а значыць — прыбытковым. Тое, што Далі стварыў са сябе скульптур і ювелір, у значнай ступені яе заслуга. Той, хто бадай карыцца Далі хіба б у роздурчых, зноўдзе ў графічных творах выставы знямыя вобразы, але на сталы экзізіт. Потым яны стануць слаўнымі палотнамі — як нібыта выяваў палювава нагатакі калі-нікалаўскага вобразу ўспрымаюцца іх вывух, як рэвалюцыяныя з'ява ў мастацтве і ў грамадскай сядніцы. А ці актуальны ён сёння? Мо для сучаснага чалавека сюррэалізм ужо не надта цікавы? “Чаму не? Паўмаю”.

А было і такое пытанне: “Сюррэалізм калісьці успрымаўся як вывух, як рэвалюцыяныя з'ява ў мастацтве і ў грамадскай сядніцы. А ці актуальны ён сёння? Мо для сучаснага чалавека сюррэалізм ужо не надта цікавы?”

Бадай што так, — адказаў вываў Леві, — бо сюррэалізм сёння хапае ў розным жыцці. Ён сышоў з палатнаў такіх мастакоў, як Далі, у грамадскую прасторы. Пра вашу краіну не скажу, не ведаю. А на захаце Еўропы яго менавіта так.

Мяркую, гэты слоўны знакамітага знаўца творчасці Далі трэба успрымаць як мастацкую гіпербулу, але задумаша над імі варта.

Унія вобразу і факту

“На адным полі ваары” — выстава, што выхоўвае патрыятызм

Ёсьць гісторыя і ёсьць гістарыяграфія. Гісторыя — гэта тое, што было. Гістарыяграфія — як пра гэта распавядаюць. Сама логіка развіцця нашай дзяржавы і фарміравання нацыянальнай ідэі вядзе да стварэння гістарыяграфіі праўдывай. Зрэшты, яна ўжо ёсьць, хіба што крытычнай масы не стае. З гэтай прычыны асветніцкая справа і выхаванне патрыятызму ў значнай ступені залежыць на плячах людзей культуры і мастацтва. Гэтай мэтай падпарадкаваная, у прыватнасці, творчасць скульптара Сяргея Аганавана і графіка Ігара Гардзінскага. Іх супольная выстава “На адным полі ваары” — змайшны аповед пра беларускае Сярэднявечча — якая раней экспанвалася ў Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі, праходзіць у Нясвіжскім палацы.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Фрагменты экспазіцыі: скульптуры Сяргея Аганавана і жывапісы Ігара Гардзінскага.

жыццё ў абліччы выбітных асоб. Таму ён зноўна аддае перавагу той стылістыцы, якая дазваляе пагэбніць дробнай дэталізацыі, але з сапраўднага на выразным слупце. А гана ў імкненні не да гістарычнай канкрэты, але да выяўлення сутнасці пра метафару. Формула ягонага стылю, на маю думку, найбольш выразна выяўлена ў гродзенскім помніку. У “Давыдзе Гардзінскім” ёсьць нешта ад 1960-х “сваворага стылю” П. Хтосыў, гледзячы на гэты манумент, здае харэаграфічны пошук прыбальтыйскай скульптурнай школы, які мы памятаем з савецкіх часоў. Але пры ўсіх аса-

“Кармэн” Бізэ — адна з самых папулярных опер у свеце. А ў нашым Вялікім тэатры яна ўвогуле штосьці накіштат талісман. Замцавалася на яго сцэне з дня адкрыцця — і практычна не сыходзіць, каб пастаноўкі змяняюцца. Дык што на такім фоне моцць зрабіць студэнты Опернай студыі Акадэміі музыкі? Асабліва пры сціплым бюджэце, амаль без выдаткаў на сцэнаграфію і касцюмы. Але ж пры ўсім гэтым вучэбны, здавалася б, спектакль атрымаўся рэзанансным.

Надзяя БУНЦЭВІЧ / Фота Сяргея СЛУЦЯ

Кармэн у гатэлі. Ды без дэкарацыў

Хазэ (Аляксей Мікуцель) і Кармэн (Вольга Маліноўская).

і нават сцэнай падымку з Хазэ зрабіўся амаль што “устаўным нумарам”: у фінале Кармэн сыходзіла не столькі для яго, колькі — ад Хазэ.

Былі падрыхтаваны два складзі. Мне даволіса ўбачыць і пачуць вышурсціць Вольгу Маліноўскую (Кармэн) і Яўгенію Крохуну (Мікуцель). І гэта ўражана. Можна колькі заўважыць сэрвісшыні ці дэталізацыя, каб папоўніць і ўраўнаважана ўпадлівацца не меша, а саправа? У іюгуле, як можа Кармэн быць біанцыйкай? А Хазэ — не вялікоўкам, а нормайстрам? Паводле новай версіі, усё магчыма. Гапоўна, што вобразы і характары атрымаліся вельмі яркімі, псіхалагічна дакладнымі. І па вакале ўсё было вельмі добра. У той жа Кармэн-Маліноўскай такімі сакаўтам, прывабна сексуальнымі былі ніжня ноты! Нязменным Хазэ выступіў

Ганна Маторная перанесла дзеянне ў атмасферу сучаснага гатэлю, які паводле рэжысёрскіх фантазіяў, прымае гэты і ўдзельнічаў нейкага фестывалю, дзе і ставіцца опера Бізэ. Пры такім расказе — навошта багны рэжыёр? Амаль усё — сваё, уключваючы відэапраекцыі, зробленыя той жа Ганнай Маторнай. Сіт было ўкладзена нямала. Вядома творы ўвогуле выконваць складаней. Дый акрамя вакалу патрабавалася добрая акцёрская ігра — тым больш, што “схаваша” за інтэр'ер, багаше стаяў і дэкарацыі не было ніякай ма-

Кінарэжысёр Сяргей Салаўёў усё ж дзяняў сваю “Ганну Карэніну”. Здымкі расцягнуліся на гады па трывіяльнай прычыне: не было грошай. Зацікавілі развагі творцы на гэты конт. Ён, да прыкладу, уляўны, што Леў Талстой, як і Аляксандр Пушкін, мелі, маюць і будуць мець уладу над расійскім народам. І цурацца такога ўплыву не варта, бо кожны твор класікаў утрымлівае генакод і архетып нацыі. Інакш кажучы, чытанне класікі выховае грамадзяніна. Цяжка не пагадзіцца. Таму дзіўным падаецца тое, калі на экранізацыю нацыянальнага твора ў нацыі не хапае памкнення. З гэтай нагоды ў мяне пытанне да нашых чытачоў (перш за усё — бібліятэкараў). Шануныя, а каго з нашых літаратурных класікаў вы лічыце для ўвасаблення на кінаэкране? Свае адказы, калі ласка, аргументуйце. лепшыя мы апублікуем у наступных аглядах пошты.

Напісана вайной — увекавечана літаратурай

Яўген РАГІН

Сённяшні агляд — вельмі стракаты па месцы. Але тэма 75-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў — самая галоўная на сёння. Яшчэ бальш сівая гісторыя. Яшчэ мроіцца ў снах, што гэта я іду замест башкі ў штыкавую. І ў малях яшчэ шмат пытанняў, на якія яны не знайшлі пакуль адказы. Памятаю, назіраў за тым, як у **Хоцімскай** дзіцячай бібліятэцы ўглядалася ў кніжныя стэлажы выпускніца Наста. “Пра каханне шукаеш?” — смяюся я. “Не, — кажа, — пра вайну”.

Мастоўская раённая бібліятэка разам з мясцовай газетай ініцыявалі прэс-ацкыю “75 кніг пра вайну”. “*Дзям годна на старонках газеты*”, — напісала метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу заданай установы **Вольга Коршун**, — *будуць прапанаваны найлепшыя кнігі пра падзеі Вялікай Айчыннай вайны: дакументалістыка, літаратурна-мастацкія творы, якія знаходзяцца ў фондах бібліятэк раёна. Некалкі артыкулаў ужо апублікаваны*”.

А вось ліст бібліятэкара аграгарадка **Тышкавічы Іванаўскага** раёна **Іны Данілевіч**. Сельская бібліятэкары, піша яна, аб’ядналіся з работнікамі дома культуры, прадстаўнікамі ветэранскай арганізацыі, педагогамі, навушчымі сярэдняй школы і ДШМ ды правялі Вечар памяці, прысвечаны 75-годдзю вызвалення Беларусі і Іванаўскага раёна ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Мерапрыемства ладзілася ў рамках раённага агляду-конкурсу сярод бібліятэк на лепшую пастаноўку работы па краязнаўстве і патрыятычным выхаванні дзяцей і моладзі “Помнім. Славім.

Ганарымся”. Гаворка ішла пра кнігі аб вайне, гучалі ўспаміны свядкаў тых трагічных падзей, адкрылася кніжная экспазіцыя “Напісана вайной — увекавечана літаратурай”. Цягам акцыі была прэзентавана кніга “Помнікі Іванаўшчыны распавядаюць...” Аяшчэ гучалі вершы і песні, выступілі ваяцкія ансамбль “Журавушка”.

Гродзенская вобласць працягвае адзначаць 75-годдзе свайго ўтварэння. Прайшоў, да прыкладу, фінальны этап раённага конкурсу канцэртных праграм “Літэка палворак”. Творчыю справядачу трымалі **Ганчарскі, Крупаўскі** дамы культуры і **Гудскі** цэнтр творчасці і вольнага часу. Журы палічыла канцэртныя праграмы беззаганнымі. Тым часам у фазе працавалі выставы работ дэкаратывна-прыкладнога мастацтва.

Мастацкі кіраўнік Палаца мастацтваў **Бабруйска** **Наталія Шулікова** працягвае забяспечваць наш агляд свежымі навінамі. У

гарадскім палацы **Бранска** адбыўся VII Міжнародны фестываль-конкурс выканаўчых майстэрства “Адкрыты творчасці сэрцы”. Мерапрыемства арганізавала аўтаномная некамерцыйная арганізацыя “Цэнтр развіцця культуры і мастацтва “Час Талантаў”. У мерапрыемстве бралі ўдзел 110 калектываў з **Бранскай, Смаленскай, Белгародскай, Арлоўскай, Калужскай, Гомельскай і Магілёўскай** абласцей. Бабруйск прадставіў Заслужаны аматарскі калектыву Рэспублікі Беларусь народны хор народнай песні імя **Віктара Балаханавы** Палаца мастацтваў (кіраўнік — **Васіль Петракоў**, хормайстар — **Ірына Казлова**). Па выніках конкурснага выступлення бабруйскага калектыву стаў лаўрэатам I ступені і быў запрошаны на Фінальную Міжнародную прэмію ў галіне культуры і мастацтва “Час Талантаў”, якая будзе ўручацца ў ліпені ў **Сочы**.

Пра яшчэ адзін конкурс распавядае вядучы

На здымках:

- 1 Дзятлаўшчына: “Свет захаплення”.
- 2 Салісты народнага хору імя **Віктара Балаханавы**.
- 3 Тышкавічы: вечар памяці.
- 4 Ханявічы: выбіраюць лепшую сялячанку.
- 5 Шчучын: духоўны спеў — праслаўная кнізе.

метадыст па этнаграфіі і фальклору **Гомельскага** абласнога цэнтру народнай творчасці **Ірына Глушэц**. Гэта IX абласны конкурс выканаўцаў народных побытавых танцаў “Вытокі”, прымеркаваны да Гола малой радзімы. Мерапрыемства адбудзецца ў гарадскім пасёлку **Уваравічы Буда-Кашалёўскага** раёна і ў **Калікавічах** 6 і 13 красавіка. Сёлета абласны конкурс адзначае 20-годдзе. За гэты час праз яго выпрабаваны прайшло больш за паўтары тысячы ўдзельнікаў. На конкурс падалена каля сотні заявак з 18 раёнаў Гомельшчыны. Танцоры адзевыя да 82 гадоў выканаўшы 21 народны побытавы танец. Ацэньвацца будуць веданне кампазіцыі, музыкальнае выкананне, захаванне мясцовага стылю,

самабытнасць і адметнасць манеры, адпаведнасць касцюмаў, сцэнічная культура і этыкет. **Галіна Гашчук** са **Століна** распавядае, што новую пастаноўку паводле п’есы французскага драматурга **Марка Камалеці** “Бесталкоўшчына” (16+) падрыхтаваў народны драматычны тэатр “Вестунны” **Гарадскога** дома культуры (рэжысёр **Іна Філановіч**). Прэм’ера камедыі адбылася ў **Белавушскім** СДК. У аддзеле культуры і адпачынку аграгарадка **Жупраны Ашмянскага** раёна ладзілі літаратурную гасцеўню “Па старонках твораў знакамітага земляка **Францішка Багушэвіча**”. Мерапрыемства складалася з расповеду пра творчасць аднаго з пачынальнікаў новай беларускай літаратуры і

адказаў дзяцей на пытанні, звязаныя з яго біяграфіяй. Удзельнікі гасцеўні наведлі і помнік паэту.

Загалчык **гарадскога** бібліятэкі **Людміла Зарэцкая** распавядае пра дзень праслаўнай кнігі. Настаяцель храма **Уваскрэснення Хрыстова** айцец **Пётр** гаварыў пра ролю слова ў духоўным і свецкім жыцці. На кніжнай выставе прэзентавалася не толькі праслаўная літаратура з фонду бібліятэкі, але і мастацкія творы, што ўтрымліваюць слова духоўнае.

Дзень праслаўнай кнігі прайшоў і ў **Шчучынскай**

раённай бібліятэцы імя **Цёткі**. Пра гэта паведаміла галоўны бібліятэкар установы **Роза Васюк**. Вучні гімназіі, зазначыла яна, прадэманстравалі свае даследаванні пра **Буквар 1618** года.

У пяты раз у **Свіслацкім** раёне прайшоў конкурс “Я — Сялячанка”. Сёлета ўдзельніц і гасцей сустрэў аграгарадок **Ханявічы**. Сем кабет змагаліся за званне ўзорнай сялячанкі. А прыз і салямяную карону атрымала **Жанна Турак** з **Поразава**. Яна скончыла аграрны каледж, цяпер — індывідуальны прадпрымальнік.

21 сакавіка на **Дзятлаўшчыне** далзены старт абласнаму агляду-конкурсу аматарскіх аб’яднанняў “Свет захаплення”, які ладзіцца па ініцыятыве **Гродзенскага** абласнога метадычнага цэнтру. Аб’яднанне “Нам гады не бяда” сектара пастаяннага абслугоўвання насельніцтва **Дзятлаўскага** раённага цэнтру культуры і народнай творчасці (загадчыца **Ганна Харлінская**) выступіла першым. Потым было пасяджэнне клуба “Мода на трэці ўзрост”. Аналагічныя справядачныя мерапрыемствы прайшлі ў **Дварэцкім і Данілавіцкім** дамах культуры.

У **Віцебскім** абласным краязнаўчым музеі працуе 47-я гарадская выстава дзіцячай тэхнічнай творчасці. Прысвечана яна **Году малой радзімы**. Метадыст аддзела тэхнічнай творчасці **Віцебскага** гарадскога цэнтру дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі **Наталія Егунёва** піша, што інавацыямі гэтай выставы сталі конкурс навукова-даследчых работ “Вечны рухавік” (нік тут свет не супакоіцца!) і конкурс юных дызайнераў “Вясна ў кардонным горалдзе”.

“ДРЭС-КОД” ДЛЯ БІБЛІЯТЭЧНЫХ ІМПРЭЗ

Тугэйшыя сельскія бібліятэка і дом культуры суседнічаюць у адным будынку. І тое, што істотная ўвага тут надаецца краязнаўству, адразу кідаецца ў вочы. Аднай так званай сялянскай хаты для Дзякавічаў аказалася недастаткова — іх тут дзве! На першым паверсе размяшчаецца асобны Пакой сялянскага побыту, а на другім, дзе знаходзіцца бібліятэка, адно з памяшканняў аддадзена пад міні-музей, прысвечаны гісторыі вёскі і мясцоваму фальклору. Мала таго — па словах бібліятэкара Алены Чэркас, артэфактаў назапашана столькі, што музейчык гэты плануецца пашырыць!

Алена Міхайлаўна ўлілася ў дзякавіцкую культуру ў 2005 годзе — і адразу трапіла на пасаду дырэктара СДК. Дарэчы, менавіта яна адкрыла той музейны пакой на першым паверсе.

— Ніводнага дня не пашкадавала, што прыйшла ў гэтую галіну, — кажа спадарыня Чэркас. — Да таго часу я працавала ў дзіцячым садку і школе, займалася з дзецьмі народнай творчасцю, ладзіла з імі тэа і калядкі. Таму многае, чым давалася займацца ў клубе, ужо было мне знаёмым.

Але праца ў Доме культуры — шмат у чым вечаровая. А паколькі Алена Міхайлаўна трэба было гадаваць уласных дзяцей-дашкольнікаў, яна адмовілася ад дырэктарства і заняла вольную вакансію бібліятэкара. Але творчыя сувязі з СДК не абарвала і прымае ўдзел у яго шматлікіх мерапрыемствах.

— І гэта пры тым, што аграгарадок наш пусцее, — канстатуе мая суразмоўца, — бо моладзь з’язджае. За адзін толькі 2016 год яго пакінула 52 жыхары, часам цэлымі сям’ямі. А на сённяшні дзень тут засталася, пэўна, чалавек 360. Усё гэта, вядома, адбываецца і на бібліятэцы. І вельмі шкада, што маладое пакаленне не хоча чытаць. Шукаем любыя сродкі, каб змяніць гэтую сітуацыю.

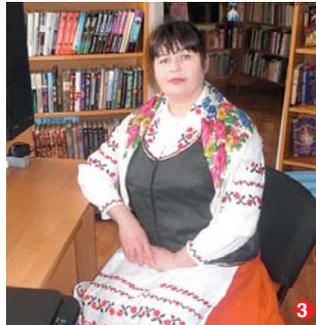
Адзін з іх — стварэнне аматарскага дзіцячага аб’яднання “Фалькларыст”, якое збіраецца два разы на месяц. На першых сустрэчах спадарыня Чэркас адкрывала падлеткам свет літаратуры, перш за ўсё, беларускай, распавядала пра навінкі. Такім чынам і сфарміраваўся “атрад” з 14 навучонаў мясцовай школы, якія цяпер удзельнічаюць ва ўсім імпрэзах і іншых добрых справах, якія праводзіцца бібліятэкай (для іх існуе і свой “дрэс-код” — нацыянальнае адзенне). Гэта і абрадцы, і сустрэчы са старажыламі Дзякавічаў. Дарэчы, да тых з іх, каму ўжо цяжка дайсці да бібліятэкі, Алена Міхайлаўна

Вядомыя з тэлевізара твары ў гэты населены пункт не завітаюць. Будзем спадзявацца — пакуль. Але і без залётных зорак першай велічыні яго культура жыве паўнакроўным творча-працоўным жыццём. Ільвіная доля ўвагі тут надаецца менавіта беларускаму — у бібліятэчнай справе, краязнаўстве, абрадах, песнях, танцах. У сферы клопатаў работнікаў культуры — і стары, і малы. Таму і не сумуюць, як я зразумел, у гэтым аграгарадку людзі. І артыкул мой сённяшні акурат пра тых, хто не дае ім сумаваць.

Алег КЛІМАЎ, Мінск — аграгарадок Дзякавічы Жыткавіцкага раёна — Мінск / Фота аўтара

Пра Дзякавічы — з удзячнасцю

На здымках:

- 1 Багаты на творчыя суполкі СДК.
- 2 Тацяна Макаравіч: “Баскаў — гэта не маё...”
- 3 Алена Чэркас у дзякавіцкім храме кнігі.
- 4 Балбатуха і дырэктар СДК Галіна Васіленка.
- 5 Дом Тацяны Макаравіч — проста казка!
- 6 У адной з сялянскіх хат.

выпраўляецца сама — з торбай, набітай літаратурай.

— Калі ў аграгарадок сёння прывязджаюць унукі і ўнучкі нашых бабуль і дзядуль, яны таксама зазіраюць і ў бібліятэку, — працягвае яе кіраўнік. — Заходзяць у міні-музей, разглядаюць фотаздымкі, гартаюць тэчкі з краязнаўчымі матэрыяламі. А яшчэ становіцца дзейнымі асобамі нашых імпрэзаў!

Бібліятэкар пагаджаецца з тым, што інтэрнэт здолеў шмат у чым замяніць папярэнюю кнігу. Але душу ён не замяняе, перакананая Алена Чэркас. І такія ўстановы, як тая, што яна ўзначальвае, называе саасаблівымі храмамі культуры. І вось у гэтую іх асабліваю атмосферу яна і яе паслядоўнікі імкнучыся прывабіць “дзіялей камп’ютараў” — праз тэа і імпрэзы.

Спадзеючыся, што хтосьці ўсё ж падхопіць гаючы вірус — любоў да кнігі, якую можна памашаць рукамі, алчучь непаўторны пах фарбы. Вынікі ёсць. Скажам, некаторыя падлеткі сур’ёзна пачынаюць цікавіцца гісторыяй роднага краю і наогул Беларусі.

І такая актыўнасць не застаецца незаўважанай тымі, хто беларускае гэтае нясе па жыцці — нават за мяжой! Нека Алена Міхайлаўна — вядома, праз Сёвіва — наладзіла кантакты з Надзеяй Кудасвай-Запруднік, якая даўно жыве ў Амерыцы. І тая, даведаўшыся пра тое, што бібліятэка надае прыярытэт усяму, што звязана з беларускім словам, прафінансавала набыццё для ўстановы калонак і ноўтбука, падарвала нацыянальны строй.

А іншым папарункам для Дзякавічаў у першы Год малой радзімы сталі кнігі земляка — пісьменніка Уладзіміра Гаўрыловіча, творчая сустрэча з яким адбылася ў бібліятэцы ў мінулым студзені.

МАРЫ СПРАЎДЖВАЮЦА?

Сельскі дом культуры на розныя творчыя суполкі багаты. Тут і даросляў гурткі бытавога танца, фальклорны, драматычны, клубы “Каму за 50”, “Новае погляд”, “Веселье ребяты”, і дзіцячыя — гурткі танцавальны, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, фальклорны, драматычны, клуб “Палешукі”. Аднак ці ёсць каму туды хадзіць?

— Ёсць. Але трэба ўмець працаваць з людзьмі, — адказвае дырэктар СДК Галіна Васіленка. — Калі яны прыйдуць і ім будзе нецікава, больш іх слоў не зацягнеш. Але, як вы самі бачыце, да нас ідуць — і дзеці, і даросляў. Значыць і аб’яднанні ў нас добрыя.

Жыццё ў Доме культуры цягэ не ад свята да свята. Насычанае яго і ў звычайнай будні, калі ўстанова напайнаецца тымі, хто знаходзіць час даць волю сваім творчым схільнасцям і жаданням. Людзі і проста сюды прыходзяць — і правесці час у гульнявым пакоі, паслухаць лекцыі на актуальныя тэмы. Адзначае дырэктар і тое, што шмат мерапрыемстваў ладзіцца сумеснымі намаганнямі СДК, бібліятэкі і школы.

Што тычыцца праславутай залежнасці моладзі ад інтэрнэту, Галіна Васілеўна тут заўважае наступнае:

— Дзеці з задавальненнем бягуць да нас на рэпетыцыі, а потым “сядзяць” у сваім тэлефонке. Адно другому не перашкаджае. Калі з імі рэгулярна займацца, яны не расслабляюцца, цікавасць не спадае. І дыскатэкі для іх старэама пачынаць крыху раней, каб яны да дзесяці гадзін вечара паспелі нанатцавацца.

У Дзякавічах, як і паўсюль, ёсць дзеці актыў-

ныя, адкрытыя да культуры. Яны, свярджкае спадарыня Васіленка, і з’яўляюцца тымі магнітамі, якія прыцягваюць у СДК сваіх сяброў, менш ахвотных да творчасці. А там, глядзіш, і гэтым спадабаецца. І таленты новыя ў іх працянаюцца.

У культуры дырэктар СДК — пяць гадоў. Але вопыт камунікацыі з людзьмі ў яе вялікі, яна ведае, як і чым іх можна завабіць.

— Працаваць у культуры — гэта маё, — дзеліцца Галіна Васілеўна. — Я жа па натуре сваёй балбатуха, люблю мець зносіны, нешта прымудляю. Нават, бывае, ноччу працянешся і дашч сабе заданне на заўтра — не забыць тое і тое зрабіць.

Асабліваю ўвагу ў Дзякавічах надаюць людзям пажылым. Метад працы просты і эфектыўны. Работнікі Дома культуры бяруць гармонік, апрацоўваюць у касцюмы, куняюць што-небудзь з гарбаты — і выпраўляюцца ў адведзены ў тую хату, жыхарам якой самім у СДК выбарача праблематычна. І гаспадарам прыемна, і ў ра-

ботнікаў СДК сэрца веселей грукатаць пачынае. Ездзяць такія “агітбрыгады” і па раёне — з выступамі па вёсках. Тым самым і зарабляючы. Яшчэ адна крыніца заробку — правядзенне дзён нараджэння ў Доме культуры.

— Зала ў вас выдатная, — заўважаю я. — Пяніна б яшчэ на сцяну паставіць...

— Не шкодзіла б, вядома, — пагаджаецца спадарыня Васіленка. — Але хто на ім граць будзе? З транспартам, калі кудысьці трэба выехаць з канцэртаў, пытанне вырашаем, апаратура ў нас новая, ноўтбук нядаўна займелі. Праўда, інтэрнэту няма, але ён ёсць у бібліятэцы.

— Пра што марыце?

— Пра тое, каб залы былі поўныя народу. Часам выступаеш у якой-небудзь вёсцы, а гледаюць усяго 20 — 30. Хочацца, каб іх прынамсі ўдвая болей было...

ВЫШЫВАЦЬ НЯМА ДЛЯ КАГО

Ташыяне Макаравіч сёльска спуюніца 79. У 24 гады яна аўдала. Гадавала трох дачок, дзве з іх сёння жывуць у Расіі, трэцяя — у Любаны. Дала ў калгасе кароў, даглядала за цялятцамі, працавала тэхнічак і сельсавета, на цягільным заводзе, а на пенсію сыходзіла з “пасады” рознарабочага...

Любоў да вышыўкі роўнядзю і крыжыкам прышчэпілі ёй бабуля з мамай. Выхоўваючы дачок і працуючы, захапленню свайму яна аддавалася хіба познімі вечарамі. Сёе-тое выстаўлялася ў Жыткавічах, нешта бачылі ў Гомелі.

А выйшаўшы ў 55 на пенсію, сышла Ташыяна Іванаўна і з “вялікай вышыўкі”. Для каго ёй было гэта рабіць? Родныя раз’ехаліся, і дарыць работы (што раней яна вельмі любіла рабіць) ужо не было каму. Але каб стаць бізнэсвумен ад вышыўкі — спадарыня Макаравіч і думаць пра гэта ніколі не думала.

Пальскутаваць з ёю “на прыбэ” пра музычныя гурты (ансамбль “Бяседа”, Ярмаленка, Галкіна ёй даспадобы, а вось Баскаў — не, бо “пазёрства зашмат, рот да вушэй”), пераходзім да абмеркавання культуры Дзякавічаў.

Каментарый Ташыяне МАКАРАВІЧ:

— Як музыка дзе зайрае, здаецца, што ногі мае самі гатовыя быць б і з соксі кніжца. Ды цяжка ўжо. Але вы не думайце, быццам я тут у сябе ў хаце невылазна сяджу і не ведаю, што ў нашым “слубе” адбываецца. Калі сама чаго не убачу ды не пацую, дык зойдуць людзі, раскажучы, што ў ім новае: якія канцэрты прайшлі, якія — наперадзе, як гурткі пажываюць. А калі я добра працуюць — значыць, і дэтка мэрна на вуліцы не боўтаюцца, пра справе яны. Падобяецца ім — і дзякуй Богу!

Дзіна Лагодзіч.

Бібліятэка ў новым фармаце

НАВАТ ДЛЯ САБАКІ!

Ідэя ўкаранення новых эфектыўных формаў і відаў дзейнасці ўзнікала ў мясцовых бібліятэкараў неаднойчы. Таму і было прынята рашэнне адкрыць на базе адзела абслугоўвання і інфармацыі Цэнтральнай гарадской бібліятэкі Пінска інфармацыйна-культурны цэнтр “Максімум”. Яго планавалася зрабіць максімальна камфортным для чытача ў плане арганізацыі як бібліятэчнай прасторы, так і кніжнага фонду.

Сёння памяшканне Цэнтра мае некалькі чытацкіх зон. У зоне актыўнага чытання прадстаўлена як сучасная нацыянальная літаратура, так і замежная. Вядома ж, не забыліся і на юных наведвальнікаў. Для іх падрыхтаваны экспазіцыі з самымі незвычайнымі выданнямі, якія толькі з’яўляюцца ў кніжнай індустрыі.

У “Максімуме” кожны знайдзе для сябе неабходную кнігу. Ёсць тут і незвычайныя калекцыі коміксаў з дадаткам у выглядзе настольных гульніў, і творы сучасных аўтараў.

Кніжны фонд для самых маленькіх чытачоў асабліва разнастайны — гэта і серыя пазнавальных кніг-пазлаў, кніг-загадак, кніг на магнітах, кніг, якія не бяжыць вады і могуць чытацца ў ванне. Вылучаюцца ў далейшай калекцыі і серыя тактыльных кніг: кранаючы ўстаўлены ў кнігу прадметы пальчыкамі, маленькі чытач знаёміцца з казкай, прыроднымі з’явамі, жывёльным светам і гэтак далей.

Некаторыя кнігі могуць гучаць: звянец, шумець, шамаець. І самае незвычайнае: сярод гэтай разнастайнасці выданняў ёсць і кніга для сабак. Аказваецца, яе можна пагартаць разам са сваім галаванцам і павучыць яго правільна рэагаваць на тыя ці іншыя прадметы.

Для тых, хто паспяхова авалодвае камп’ютарнымі тэхналогіямі, створана новае фарміраванне “Электронная бібліятэка”, дзе можна скарыстацца сучаснай тэхнікай, электроннымі дакументамі, базамі даных, доступам да Wi-Fi. Тут жа ёсць магчымасць стварэння прадстаўлены вобраз з дапамогай 3D-ручкі і 3D-прэнтара.

Адметныя ініцыятывы ў бібліятэчнай сферы — гэта заўсёды цікава. І ўдвай цікава, калі на дзялянцы праектнай дзейнасці “шчыруюць” не сталічныя ці абласныя, а раённыя бібліятэкары з розных гарадоў Беларусі. Пра адзін з падобных праектаў, які стала і арганічна “прапісаўся” ў Пінскай гарадской цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэме, расказвае яе дырэктар Дзіна ЛАГОДЗІЧ.

Незвычайная кніжка-раскладушка.

Творчасць з дапамогай 3D-ручкі.

Гульнівая адукацыйная сістэма OSMO выклікае цікавасць.

А для тых, хто хоча ва ўтульнай абстаноўцы пачытаць цікавую кнігу, пагартаць сучасныя ілюстраваныя часопісы, паглядзець відэафільм, паслухаць музыку, пагуляць у настольныя гульні або пагутарыць з сябрамі ў сацыяльных сетках, у Цэнтры прадугледжана зона адпачынку. Таксама ў ёй пастаянна праходзяць сустрэчы з цікавымі суразмоўцамі — сапраўднымі майстрамі слова.

Стварыць усе неабходныя ўмовы для арганізацыі

камфортнага бібліятэчнага асяроддзя нам дапамагло супрацоўніцтва з Інфармацыйным цэнтрам адзела інфармацыі, адукацыі і культуры Пасольства ЗША ў Беларусі ў рамках праекта “Усё пра ЗША ў Беларусі”. Далейшая ініцыятыва рэалізуецца на базе сектара літаратуры на замежных мовах адзела абслугоўвання і інфармацыі Пінскай гарадской цэнтральнай бібліятэкі з

У зоне адпачынку.

чэрвеня 2005 года па сёння. Галоўная мэта праекта — забяспечэнне роўных умоў доступу для ўсіх катэгорый насельніцтва да праграм культурнага і прафесійнага абмену, бясплатнага вывучэння англійскай мовы пры дапамозе кніг. У рэалізацыі праекта прымаюць удзел усе ахвотныя.

РОБАТЫ І “ГУЛЯКІ”

Дзякуючы супрацоўніцтву, бібліятэка атрымала ў дар разнастайныя тэхнічныя навінкі: 3D-прэнтэр, 3D-ручку, Lego-канструктар, канструктар для збору электрычных ланцудоў, Капо-камп’ютар, акулярны віртуальнай рэальнасці, гульніваю адукацыйную сістэму OSMO, iPad і многае іншае. З дапамогай усяго гэтага кніжніца актыўна ўключаецца ў модныя сацыяльныя тэндэнцыі, адкрывае новыя формы PR-дзейнасці.

Асаблівай цікавасцю не толькі сярод чытачоў бібліятэкі, але і жыхароў горада карыстаецца творчая лабараторыя. У студзені 2017 года дырэктар па развіцці Асацыяцыі праваўладальнікаў інтэлектуальнай уласнасці Яўген Пак

бібліятэкі крок за крокам, практычна з нуля знаёміцца з асновамі робататэхнікі, радыёэлектронікі і праграмавання мікракантралераў. Пазбягаючы складаных матэматычных формул, на практыцы, праз эксперымент, яны спасцігалі новыя веды. На занятках пад кіраўніцтвам Яўгена Пак усе прысутныя майстравалі Lego-робатаў, праграмавалі іх рух па розных траекторыях, а таксама працавалі з праграмнымі датчыкамі.

Падобныя заняткі праходзілі кожны аўторак і не змагі ахапіць усіх ахвотных, бо праца з Lego-канструктарам прадугледжвае ўдзел невялікай колькасці чалавек. Таму лабараторыя пачала працаваць і ў іншыя дні, а найбольшае колькасць наведвальнікаў была ў суботу і нядзелю. І, што дзіўна, да нас прыходзіць прадстаўнікі розных узроставых груп — ад малодшых школьнікаў да студэнтаў.

Яшчэ адна інавацыя ў масавай рабоце інфармацыйна-культурнага цэнтра “Максімум”, на якую варта звярнуць увагу — інтэрактыўныя метады. Як вядома — і я ў гэтым пераканана, — выкарыстанне толькі маналагавых формаў у правадзенні імпрэзаў для дзяцей часта прыводзіць да таго, што ім становіцца сумна, бо яны не маюць магчымасці рэалізаваць свае патрэбы ў самавыяўленні, самапазнанні і самасвядомасці.

Для таго, каб зацікавіць нашых наведвальнікаў, мы імкнёмся надаць мерапрыемствам жывы, неформальны характар. Так, велькай папулярнасцю ў цэнтры карыстаюцца гульніваю інтэрактыўныя тэхналогіі, а менавіта “Чтэння-мастэрылікі-ігралкі”, якія ладзяцца для дзяцей шасці — дзесяці гадоў і іх бацькоў два разы на месяц.

Тэмы сустрэч даволі разнастайныя, а іх праграма вельмі насычаная. Так, напрыклад, хочацца ўздаць “Самы салодкі

дзень” з серыі “чыталак”, падчас якога дзеці даведваюцца пра новае для іх свята, слухалі “смачныя” (а часам і “школьныя”) гісторыі, майстравалі віншавальныя паштоўкі для самых сваіх любімых людзей і ўдзельнічалі ў латарэі. Дарослыя ж, магчыма, змагі ўбачыць сваіх дзетак з нейкага новага боку...

ЖЫВЫЯ КНІГІ І ГАЛІВУД

Нетрадыцыйнай формай прыцягнення ўвагі чытачоў да кнігі і чытання сталі фотопракты, арганізаваныя пры падтрымцы пасольства ЗША ў Рэспубліцы Беларусь. Так, напрыклад, фотавыстава “Залатое стагоддзе Галівуда: жанчыны-легенды” складалася з 27 плакатаў з партрэтамі актрыс. У рамках фотопракты адбылася сустрэча з першым сакратаром амбасады ЗША ў Рэспубліцы Беларусь Фрэдэрыкам Стэрнам і аташэ па пытаннях інфармацыі, культуры і культуры пасольства Рымай Койлер, якія распавялі пра гісторыю Галівуда.

Вялікую цікавасць у наведвальнікаў выклікала і выстава “Амерыканскае мастацтва ў XXI стагоддзі”. У рамках работы экспазіцыі прайшла лекцыя фатографа, стваральніка дыскусійнага клуба ў Нацыянальным цэнтры сучаснага мастацтваў Уладзіміра Парфянка.

Папраўдзе паспяхова аказаўся, на мой погляд, і яшчэ адзін праект інфармацыйна-культурнага цэнтра “Максімум” — “Жывая бібліятэка”. Тут праходзіць прэзентацыя “жывых кніг”, у якасці якіх ужо выступілі самыя розныя цікавыя асобы — кінолаг, паэт, экскурсавод, медыявіст. Спецыялісты сваёй справы з задавальненнем адказваюць на пытанні прысутных, дзеліцца жыццёвым вопытам. Мяркую, што падобная форма работы з чытачамі даволі перспектыўная.

Увогуле, калектыў Пінскай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы многае робіць для таго, каб яна стала цэнтрам інфармацыйнай падтрымкі і развіцця інтэлектуальнага патэнцыялу ўсіх жыхароў горада. Бібліятэчныя супрацоўнікі заўсёды знаходзяцца ў пастаянным пошуку новых формаў і метадаў работы. Будзем шчыраваць у гэтым напрамку і надалей. А сёння, калі Пінск атрымаў высокае званне Культурнай сталіцы Беларусі, хочацца яшчэ больш тварыць новае, спазнаваць нязведанае і працаваць над новымі адметнымі праектамі і ініцыятывамі.

Дзіна ЛАГОДЗІЧ,
дырэктар Пінскай
гарадской цэнтралізаванай
бібліятэчнай сістэмы

прадставіў на базе цэнтра “Максімум” адукацыйны праект “Планета крэатыў”. Менавіта гэтая праграма сталася штуршком да пачатку работы лабараторыі.

Першымі заняткамі сталі скайп-сесіі з “Планетай крэатыў”, дзе наведвальнікі

Дзіячых балетаў у сталіцы — па пальцах адной рукі пералічыць. А тыя, што ідуць, маюць доўгую гісторыю існавання, таму бацькам застаецца несур’ёзны выбар: ці па дзесятым разе павесці малечу на загляджаны на памяць спектакль, ці выбраць для іх іншы від мастацтва. Нарэшце з’явілася альтэрнатыва: на тыдні ў Музычны тэатр запрасіў на балет для ўсёй сям’і “Джэймс і Персік-велікан”. Напярэдадні прэм’еры аглядальнік “К” завітала да балетмайстра-пастаноўчыка Сяргея МІКЕЛЯ, каб распытаць пра новы для яго досвед работы з дзіячым матэрыялам.

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Падарожжа Джэймс з сябрамі-насякомымі пачынаецца!

На персіку да мэты бліжэй

ГАЛІВУДСКІЯ ПРЫСМАКІ

— Перш за ўсё мне хацелася знайсці новы сюжэт, бо ўсё, да чаго звычайна звяртаюцца пастаноўчыкі, калі гаворка заходзіць пра дзіячы рэпертуар, па шчырасці, не цягне на свежую ідэю. Аднак ад чаго адштурхоўвацца? Вырасці ў звычайнай сям’і, а кінематографію вярнуцца да кінематографа. Мне вельмі імпануе Цім Бэртан — ён круты рэжысёр! Стаў даследаваць, якую літаратуру той бярэ ў распрацоўку. Раптоўна для сябе даведаўся, што яго шырокае фэнтэзі з Джоні Дэпам “Чарлі і шакаладная фабрыка” мае ў аснове аднайменную аповесць Рольфа Дала.

Пачаў капаць далей і высветліў: пісьменнік, чыё прозвішча большасці беларусаў невядома, звышпапулярны на Захадзе. Яго кнігамі зачытваюцца дзеці і дарослыя, тыя аповесці з нечаканымі канцоўкамі вельмі любіць Галівуд. Уключыце фільм “Вялікі і добры велікан” ці анімацыйную стужку “Непараўнаны містар Фокс” — у цітрах пабачыце прозвішча Дала. І гэты толькі з прэм’ер апошняга дзесяцігоддзя, насамрэч, англійскага аўтара актыўна экранізавалі ў мінулым стагоддзі, і працягваюць звяртацца да яго і зараз.

Валіянці Елізар’еў, калі я яму распавёў пра ідэю балета, засумняваўся, маўляў, ці з’яўляецца гэта невядомай назва. А мы якраз на гэтым і хацелі згуляць. Для нас кніга “Джэймс і гіганцкі персік” сапраўды свежае дыханне, хоць і напісаная яшчэ ў 1960-х. Яна надзвычай папулярна на Захадзе, да гэтага дня ў Еўропе і Амерыцы ставілі аднайменныя школьныя мюзіклі, у якіх іграюць дзеці. У студыі Дысаней існуе аднайменны поўнаметражны анімацыйны фільм. Нават дзіўна, што для нашай публікі гэтая гісторыя амаль невядома.

Мяне гэтая літаратура заахоўвала адсутнасцю павучання. У кнізе “правільнага” алгарытму накітавалі “падзі туды, лажыся роўна а 21-й, не забывайся чысціць зубы, а калі не памысь

рукі, то памрэш”. Рольф Даль не асуджае ўчынкі сваіх герояў, бо ніхто не ведае насамрэч, як трэба паступаць у той ці іншай сітуацыі. Пісьменнік назірае за персанажамі і прапапоўвае чытачу, бачачы прыклад, у што можа выліцца той ці іншы ўчынак, самому выбіраць свой шлях.

МОЙ СЯБРА, ЗЯЛЁНЫ КОНІК

— На стадыі распрацоўкі лібрэта самым складаным для мяне было вызначыцца, што з кнігі можна прапусціць, толькі абазначыць, а што закруціць у сцэнічнае дзеянне. Зразумела, я адразу адсек вершаваныя песенкі, вялікую колькасць дыялогаў і маналогаў. Сканцэнтравана разгорнутую роуд-муві ў балет у двух актах, кожны з якіх цягнецца не больш за сям’яццаці.

Я адмовіўся ад закладзенай у кнізе вандроўкі з пункту А ў пункт В. “Джэймс і Персік-велікан” у першую чаргу — падарожжа ў часе. Напачатку і напрыканцы спектакля мой Джэймс — дарослы чалавек, вакол якога гуртуюцца сябры дзіячынства. Ва ўспамінах ён вяртаецца да тых часоў, калі трапіў хлопчыкам у дом сваіх цёткунаў. Асірацелы маленькі чалавек адчуваў сябе надзвычай самотным, пакуль не сустрэў Чарадзю і не атрымаў магічны падарунак. Ён дапамог вырасіць гіганцкаму персіку, на якім Джэймс выпраўляецца насустрач сваёй запаветнай мары, а падтрымліваюць яго сябры-насякомыя. Праз гэтую гісторыю мне хацелася распавесці глядачам пра разнастайнасць свету, пра сапраўднае сяброўства, пра падтрымку ў стасунках з блізкімі людзьмі не толькі прымаць, але і аддаваць. Падтрымка блізкіх — вось што дапамагае ў жыцці пераадоляць любыя складанасці і дайсці да вызначанай мэты. Нават калі ты ўсяго маленькі хлопчык.

У нашым спектаклі насякомыя, што суправаджаюць Джэймса ў падарожжы, з’яўляюцца яго казачнымі ўспамінамі пра сяброў, з якімі ён ідзе

Сяргей Мікель падчас рэпетыцыі.

праз усё жыццё, з якімі перажыў агоню, вяду і медзяныя трубы. Гэтая паралель яскрава працягваецца ў касцюмах мастака-пастаноўчыка Любові Сідзельнікавай. У сцэнах-фантазіях артысты выходзяць у касцюмах, блізкіх да ўяўлення пра насякомых: вусікі, крылыцы, махнатыя лапкі. Напрыканцы, у дарослым свеце, глядач зможа супаставіць некаторыя элементы касцюмаў, каб класіфікаваць іх: “Вось гэтая сяброўка была Божай Кароўкай, а вось там падцельні былі Зялёны Конік і містар Дажджавы Чарвяк”.

Любоў Акіябрынаўна вынайшла незвычайнае па колеры сцэнічнае афармленне. Мы з ёй знарком адмовіліся ад кіслотных фарбаў, якім чамусьці часцей за ўсё аддаюць перавагу ў дзіячых пастаноўках. Сцэнаграфія вырашана ў блакітна-сініх тонах, перыядычна з’яўляюцца аранжавыя, жоўтыя, чорныя і шэрыя колеры. На кантрастах атрымліваецца прыцягальнае адчуванне, глядацкія завораваюць.

УШЧЫЛЬНІЦЬ, КАБ ЗАГУЧАЛА

— Гэта трэці балет, над якім мы працуем разам не толькі з мастаком, але і дырэктарам-пастаноўчыкам Марынай Трашчаквай. Шчыльнае партнёрства

прыводзіць у выніку шмат плюсаў. З пачатку я напісаў сцэнарый і падрабязны план з шэрагам сцэн і нумароў. Пасля мы сустрэліся ўтрох. Я, як балетмайстар, накідаў вобраз, які хацеў стварыць на сцэне. Кампазіт — а гэта першае разгорнутае музычнае палатно для маладога аўтара Кашырыны Шымановіч — складала мае агульныя партытуры. А Марына Мікалаеўна падказвала, што можна дадаць, дзе больш шчыльна зрабіць аркестр ці нешта прыбраць, каб атрымаць у музыцы той эфект, які задумаў балетмайстар.

У нашым грамадстве ёсць непрыемная рыса лічыць пастаноўку дзіячых спектакля дробязца, непараўнальнай з “сур’ёзным мастацтвам”. Маўляў, трэба ўсяго закласці ў малюнак ролі смешных падзені — і зала збярэцца. Аднак ці можна балет для юнай аўдыторыі рабіць элементарным з акцэнтам на плоскіх жартачках накітавалі штуршкоў і падножак, а для прыняцця работы альянсавы, незалежна ад узросту твайго патэнцыйнага глядача.

Наш “Джэймс” насьчынены дуэтамі, у другім акце выконваецца вялікае адажыё. Калі мы ладзілі на сцэне прагон, дырэктар нашай балетнай трупы падыхла і сказала, што гэты абсалютна сур’ёзная харэаграфія. Вось гэтая я і дабіваўся! Мы наўмысна паставілі на афішы “0+”. “Джэймс” — балет для ўсёй сям’і. Зусім маленькіх прыцягваюць стратэгія колеры і актыўнае дзеянне. Тых, што паболей, зацікавіць гісторыя. Школьнікі змогуць праводзіць паралелі. Упэўнены, што дзіцей неабходна выхоўваць на прыгажосці, а не на прымітыўных прыёмчыках.

НА СКЕЙЦЕ ЗА АКУЛАЙ

— У прэм’ернай пастаноўцы я зацвердзіў усю балетную трупу. Азначасова на сцэне можа знаходзіцца больш за 30 артыс-

таў. Напачатку ізноў чую: навошта так многа — гэта ж усяго дзіячы спектакль. Тыя, хто так гавораць, забываюцца, што ў тэатр прыходзяць дзеці новага пакалення. Пакаленне, якое ад нараджэння акружана гаджэтамі, якое натуральна ўспрымае бясконцыя патока і інфармацыі. І ў выніку таксама нікуды не сцягвае ад сучаснай псіхалогіі, ад разумення кліпавага ўсведамлення глядача. Таму ў спектаклі шмат персанажаў, дынамічная змена планаў, высокі тэмпарытм дзеяння.

Пры гэтым я не хацеў перабольшыць з візуальнымі прыёмамі. Так, у нас задзейнічана відэапраекцыя, аднак акцэнт на ёй не робіцца. Поваяз з сучаснаю хутчэй альбавяшца праз выразныя дэталі, прынамсі, нашыя акулы носяцца па сцэне на скейтах.

Артысты з задавальненнем уключыліся ў падрыхтоўку балета, нягледзячы на пэўныя складанасці. Яны прызвычайна традыцыйнай пластыкі, калі для выказвання дастаткова, павароту галавы, выразнага жэсту. У дзіячых пастаноўках усё ж не абыходзіць без мімікі. Яна павінна быць выразнай, яркай, можа дэсцьці ненаaturalна. Я прашую артыстаў утрымаць недзе перакосіць твар, выпучыць вочы, больш яскрава схіпацца за партнёра — адным словам, зрабіць тое, чаго на вечаровых паказах звычайна не робіцца. Не ва ўсіх тое атрымалася адразу.

Танцоўчыкам і балерынам даволася выходзіць з зоны камфорту. Зразумела, яны баіліся паказацца смешнымі, недарэчнымі. Таму я раз за разам паўтараў: жанр нашага спектакля прадугледжвае гэта. Наадварот, калі вы не будзеце іграць тварам, прыглядзіце жэсты, то пачынае выглядаць белай варонай на фоне астатніх.

Выйсці за рамкі прызвычайнага складана. Аднак менавіта з такога памкнення пачынаецца шлях да спектакля, які знойдзе водгук у глядача. Ці не дзеля гэтаго мы працуем?

Думаць не балюча

1 красавіка — цудоўная нагода не толькі пажартаваць ды пасмяяцца, але і паразважаць. Пра што? Ды пра гумар, вядома! Куды рушыць сёння наша смехавая культура? Ці не збітыя самі арыенціры далейшага развіцця таго ж тэатральнага мастацтва “ў жартоўны бок”?

Надзея БУНЦЭВІЧ

Гумар быў, ёсць і будзе. Гэта абсалютная заканамернасць жыцця. Чым далей, тым больш зразумела, што без яго не тое, што не пражыць — без яго немагчыма выжыць. Бо ён — цароўная палачка-выратавалачка. Зменлівая, часам капрызлівая (здаецца, усё зроблена па правілах, а смех, бы той хрэстаматыйна-абсурдысцкі Гадо, так і не з’яўляецца, хаця яго чакаюць). І цалкам рэальная — у адрозненне ад многіх псеўдарэальнасцей жыцця.

Ні для каго не сакрэт, што ўжо больш за два дзесяцігоддзі, як тэатральную публіку пацягнула “на салёныя камяці”. Саладзенькія “мыла-драмы”, таксама карыстаюцца попыткамі, але іх і на тэлебачанні хапае. А вось слова “камедыя”, вынесенае ў жанравы азначэнне спектакля, прыцягвае ўвагу абсалютна ўсіх, за выключэннем хіба “злых крытыкаў” — дый тое не заўсёды. Але як наконі творчых выршань у гэтай праўдзе дужа складанай галіне мастацтва?

Павярце, няма нічога горшага, чым сума пастаўленая камедыя. На дрэннай трагедыі дзесяці падвядома ты разумеш, што ўсё роўна трэба суперажываць — хай не артыстам, дык іх героям. А дрэнна ўвабленая камедыя наогул не мае ніякага сэнсу, бо глядач апрыёрна ішоў за добрым настроем.

Сапраўды, камедыя становіцца ўсё больш — і колькасць не заўсёды пераходзіць у якасць. Але ж ёсць і знаходкі! Пры такой колькасці камічнага пачалі змяншацца яго функцыі. Не, мэта насмяшыць, даць чалавеку магчымасць расслабіцца пасля працоўных будняў, і “культурна адпачыцца” — гэта, вядома, застаецца. Не знікла і выкрывальная, сатырычная функцыя. Праўда, вастрыні становіцца менш: каму патрэбны залішнія “разборкі”? Дый хапае той вастрыні і без усялякіх жартаў — на поўным сур’ёзе. Новая функцыя, якая з’явілася ў гумару на сучаснай тэатральнай сцэне, — гэта мяккая, пазбаўленая ўіску падрых-

тоўка да роздуму і магчымай трагедыі. Зараз патлумачу, што маецца на ўвазе.

Сутыкненне камічнага з трагічным існавала заўжды. Можна колькі заўгодна цытаваць “Нет повести печальнее на свете...”, але нельга не згадаць і таго, колькі ў “Рамэа і Джульеце” сакавітых сцэн вулічнага тэатра — з гумарам, у тым ліку, ніжэй за пояс. Дый законы кантрасту ніхто не адмяняў — невыпадкова тая ж героі опер Вердзі часта паміраюць на фоне карнавалу, балю, вяселля, што робіць іх сыход яшчэ больш кранальным ды эмацыйна напружаным. Не знікаюць і такія жанры, як трагікамедыя, дзе смех скрозь слёзы, або фарс, у якім таксама ёсць адценне горычы. Дык што ж новага?

Новае ў тым, што гумар, знешнія праявы лёгкасці і прастаты пачынаюць працаваць на тое, каб прымусіць глядача задумацца. Ствараюць яму гэтку “падушку бяспекі”. Пераконваюць, што “думаць не балюча”. Як гэта адбываецца? Праз добры настрой глядача. Публіку імкнуча не “пакараць за смех” (маўляў, “чаму смеяцца? Над сабой смеяцца!”), а праз шчырую ўсмішку, разняволенасць, нават некаторыя моманты заспакаення прывесці да паглыблення ў праблему, да разумення чагосьці вельмі важнага, значнага. Роздум становіцца вынікам адпачынку.

Метафарычны тэатр патрабуе ад глядача бесперапыннай напружанай працы. Разумны камедыйны складнік — наадварот, настройвае на адпачынак. І давёўшы глядача да такога стану, схіляе не проста да эмацыйнага ўсплёску, калі тая ж трагедыя спазнаецца выключна праз сэрца, а да шчырага, менавіта інтэлектуальнага асэнсавання ўсяго, што адбываецца.

Такая сувязь задаволенасці і спакою з досведам спазнання, разумовага прайву, творчага натхнення (а ўсё гэта патрэбна глядачам не менш, чым мастакам) раней ігнаравалася. Наадварот, увесь час мусіравалася супрацьлеглая дактрына: маўляў, усё добрае ўнікае выключна праз боль, горкія лекі, душэўныя пакуты. А смех жонка быць ці з’едліва павучальным, ці так — пустурна адпачыцца? — гэта, вядома, застаецца. Не знікла і выкрывальная, сатырычная функцыя. Праўда, вастрыні становіцца менш: каму патрэбны залішнія “разборкі”? Дый хапае той вастрыні і без усялякіх жартаў — на поўным сур’ёзе. Новая функцыя, якая з’явілася ў гумару на сучаснай тэатральнай сцэне, — гэта мяккая, пазбаўленая ўіску падрых-

У Дзень смеху паразважаем пра гумар у беларускім кіно. Кінастудыя “Беларусьфільм” вядомая пераважна іншымі жанрамі, але такія глядацкія хіты як “Маё каханне” Уладзіміра Корш-Сабліна, “Дзюўчына спяшаецца на спатканне” Міхаіла Вернера і Сяргея Сідзелёна, “Белыя росы” Ігара Дабралюбава, сведчаць, што і мы зрабілі свой унёсак у развіццё камедыі. Але рэжысёраў-камедыйграфаў у Беларусі — адзінкі. Тут можна толькі бедаваць з таго, што свайго Гайдая ці Таці наш асяродак так і не выгадаваў. Аднак прапаную паглядзець у трошкі іншым кірунку. У бок аўтэнчнай анімацыі. Вось тут, аказваецца, у нас былі і ёсць таленавітыя аўтары, імёны і працы якіх згадаць болей чым варта.

“Выцінанка-выразанка” ў адной прасторы спалучаюцца, не ўступаючы паміж сабой у супрацьстаянне, сучасныя коды і традыцыйная культура, Майкл Джэксан і гурт “Троіца”.

Кульмінацыйны працы аўтара з выцінанкай можна лічыць стужку “Як служыў жа я ў пана-2” з серыі “Музычная скарбонка”. Для мяне гэта — найлепшая работа Міхаіла Тумелі. У ёй узорная тэхніка дэманструе не толькі сваю народнасць, але

Сабака-паклёпнік ды жукі-рыцары

Вось так выглядае сабака-паклёпнік з “Ронда-капрычюза” Ігара Воўчака.

Квака-задавака ў кампаніі сяброў з фільма Уладзіміра Голікава.

Неверагодны “Як служыў жа я ў пана-2” Міхаіла Тумелі.

У воўка са стужкі Наталі Дарвінай — добрае сэрца.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Уладзіслаў Старовіч. Няхай пачнуць кідаць у мяне камяні палякі, рускія, французы ды літоўцы — маўляў, гэта наша спадчына, і няма чаго да яе “прымазвацца” — але сусветна вядомага аніматара, які нарадзіўся ў сям’і літоўскіх палякаў, я далучаю да прасторы ВКЛ, а значыць, і Беларусі. Старовіч, нагадаю, захапляўся энтамолагіяй, і гэта захапленне падштурхнула яго вынайці ўласную тэхніку: у якасці лялек у сваіх карцінах рэжысёр задзейнічаў паншыры жукоў ды іншыя “малдзі” казурак. Не магу забыць сваё першае ўражанне ад прагляду яго стужкі “Страказа і Мураш”. Страказа не проста спявала, танцуючы на палячках, а ўчыніла сапраўдны дэбос, потым літаральна “тэрарууючы” мураша сваёй іграй на скрыпцы.

У сусветна вядомай “Цудоўнай Люканидзе” ўвогуле цудоўна ўсё, і асабліва сцэна сумеснага самазабытства Люканиды (вералюмнай герцагіні) і графа Гераса (яе каханка). Героі выршылі скончыць жыццё з дапамогай... дынаміту. Аўтарская фантазія тут проста не мае межаў. Ды зрабіць інсектаў персанажамі рыцарскага рамана з лёгкім флёрэм тагачасных дэкадэнцкіх настройў — гэта, сапраўды, геніяльна.

Уладзімір Голікаў. Разам з жонкай Мартай Лубянікавай ён распачаў гісторыю анімацыйнай студыі на “Беларусьфільме”. Толькі на гэтым тыдні стала вядома, што сямны

аніматар пайшоў з жыцця, і тым больш важна прыгадаць яго работу, поўную нечаканых рашэнняў ды тонкага “дысідэнкага” гумару. Возьмем, да прыкладу, тую ж працу “Два погляды на адно і тое ж”, якую аўтар зрабіў адмыслова па заказе ДАІ. У фільме летуценны пешаход становіцца аўтамаатарам і мяняе свой пункт гледжання на павольдзін такіх, як ён. Цікавы сам ход і тое, як аніматары апісваюць-паказваюць няздару: падчас сняданку, да прыкладу, ён паспявае не толькі паганяцца за будзільнікам, але і паслухаць па радыё выступ Аркадзя Райкіна.

У стужцы “Квака-задавака” галоўны персанаж лічыць, што яму ўсё па плячы і мае выгляд сапраўднага мольніка. Ён носіць джынсы і танцуе твіст. А калі далучыць да вобраза спеў “Песняроў” на музыку Эдуарда Ханка — тут ужо цалкам апчувальным становіцца дух 1970-х. Мультифільм атрымаўся проста ліхі, рытмічны, і сёння глядзіцца з задавальненнем. Застаецца толькі пашкадаваць, што такі таленавіты майстар, стварыўшы анімацыйную пляшчуху на беларускай кінастудыі, зрабіў на ёй не болей за дзесяць работ.

Міхаіл Тумелі. Адны толькі яго караценькі “Беларускія прымаўкі”, зробленыя ў тэхніцы выцінанка-выразанка, здольныя забяспечыць яму “вечную славу”. Пры гэтым, варта аддаць рэжысёру належнае: ён не спыняўся на народных жартаўлівых прамудрасцях, а пайшоў далей, раскрываючы тэму ды абраную ім маштачку тэхніку як сучасны і жывы матэрыял. У яго наступнай рабоце

і выкшталонасць ды нават “барочнасць”. Што да сюжэту старажытнай беларускай песні, то яна ў інтэгральнай рэжысёра атрымоўвае нечаканую персанальную інтанацыю ды гістарычны маштаб.

Спытаеце: а як ж гумар? Што магу сказаць... Гумар там таксама ёсць. Але што зрабіць, калі гістарычныя варункі, у якіх калісьці жылі беларусы на працягу доўгага часу, нагнаюць адно на жарты сумняў ды нават чорныя.

Ігар Воўчак і Наталія Дарвіна-Пяткевіч. Невыпадкова згадваю гэтых рэжысёраў-аніматараў разам, бо Наталія з’яўляецца вучаніцай Ігара Віктаравіча. Безумоўна, сёння гэта ўжо розныя аўтары з рознымі светапоглядамі. Але, на маю думку, злучае іх нябачнай сувяззю такая цудоўная якасць, як інтэлігентны гумар. У іх фільмах шмат увагі надаецца дэталю. Напрыклад, у апошняй карціне Наталі “Лагодны воўк” — у хатцы шорага звера на сцяне вісіць фатаграфія яго ў маленстве разам з мамай. А ў стужцы “Ронда-капрычюза” Ігара Воўчака на галоўнага героя-марніка Антося увесь час паклёпнічаў шкадлівы сабака. З такіх “цікавостак” і ствараюцца характары персанажаў, стасункі паміж героямі, атмасфера гісторыі.

Па шчырасці, калі занурацца ў даследаванне, то сваю адметнасць у гумары можна вылучыць у кожнага з нашых аніматараў, хто працуе і ў студыі, і па-за яе сценамі. Але найперш варта, напэўна, згадаць менавіта вышэйназваных творцаў.

І вось надыйшоў час, калі на даялягдзе яго жыцця замільгацела лічба “70”. У біяграфіі мастака — тэрмін нежартоўны. Асабліва калі гаворка ідзе пра творцу, які зрабіў ужо нямаля, але прагне зрабіць яшчэ больш — бо гэтага патрабуе назпашаны досвед, сталасць, майстэрства, глыбокі выпакутаваны погляд на навакольны свет, на спадчыну беларускай зямлі з яе добрымі і таленавітымі людзьмі, на тое, што саграе сэрца.

Сваю юбілейную выставу, святочны вернісаж якой адбыўся 28 сакавіка ў Нацыянальным мастацкім музеі, народны мастак краіны Уладзімір Тоўцік падарыў мінскаму глядачу і цікаўным гасцям нашага горада. Як бы сказаў нам усім: “Вось я такі! На гэтай выставе я паказваю вам толькі невялічкі фрагмент таго, што зрабіў на працягу розных гадоў, а таксама і зусім новыя творы! Не судзіце строга: я заўсёды быў перад сабою сумленным, маляваў толькі тое, што падабалася мне, ні перад кім не прагнаўся, ні да каго не падлашчываўся... Я ўвесь перад вамі”.

“Тэртыгорыя партрэта. Блізкі погляд” — такая назва выставы невыпадковая: яна ў жывапісе амаль 70-гадовага мастака мае свой, асабісты сэнс, бо ў экспазіцыі ўпершыню прадстаўлена цудоўная серыя жывапісных партрэтаў беларускіх творцаў, якія ў розныя часы так ці інакш былі звязаныя з аўтарам не толькі ўласна духоўнымі, але і сяброўскімі ніжнімі. Некаторыя ўжо, на жаль, у іншым свеце (Аляксандр Кішчанка, Уладзімір Кожух, Юрый Гаўрын, Гаўрыла Вашчанка, Георгій Скрыпнічэнка); іншыя, дзякуй Богу, па-ранейшаму радуць і натхняюць людзей сваім мастацтвам і сваёй прысутнасцю побач з намі: Леанід Шчамялёў, Валеры Славук, Уладзімір Басальга, Васіль Шаранговіч, Васіль Сумараў, Уладзімір Слабодчыкаў, Валеры Дзюла, Уладзімір Вішнеўскі, Уладзімір Савіч...

Што казаць, у наш дзіўны час пачатку новай эпохі, сатканы з супярэчнасцяў, з супрацьпастаўлення “нізкага” і “высокага” ў гуманітарных галінах, з нейкага — скажам шчыра — грэбавання грамадскай сучаснай выяўленчай культуры, часам становіцца крыўдна за тое, што так ці інакш у соцыуме забываюцца тыя буйныя дзеячы мастацтва, якія ўжо пакінулі нашу зямлю. Ды і па-над жывымі, папраўдзе кажучы, лунаюць аблюкі індывідуальнасці тых, для каго, па вялікім рахунку, і існуе Яго Вялікасць Мастацтва. Праблема, якая, канешне, патрабуе асобнай сур’ёзнай гаворкі...

Калі ружа лунае...

Свабода і метафары Уладзіміра Тоўціка

“Адночы ў музеі”.

лавек, калі ты яго малюеш, патрабуе асаблівага ўвагі. Для мастака неабходна прасачыць рух яго духоўнага жыцця і далікатна ўвайсці ў яго таямніцу, якая, уласна кажучы, і павінна вызначыць ядро кампазіцыі. Я імкнуся выбраць такі момант быцця чалавека, такую яго позу, такі жэст, такі антураж, каб ён мог закрануць пачуцці глядача, прымуціць яго прасякнуцца вобразам, паверыцца яму...

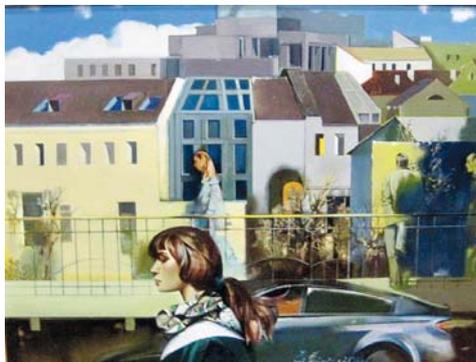

“Зялёныя аканіцы”.

Ці будуць ведаць нашы ўнукі і праўнукі, якімі былі іхнія продкі — будаўнікі нашага духоўнага свету? Як яны выглядалі, як кахалі і тварылі, што іх хваліла ў жыцці? Адкрыць іх, выявіць іх значнасць у кантэксце эпохі — такую вольную задачу паставіў перад сабою Тоўцік. Хаця, калі ўспомніць, спантанна яе вырашаць ён пачаў яшчэ ў гады творчай маладосці — праз псіхалагічныя вобразы тагачасных сямей мастацтвам і сваёй прысутнасцю побач з намі: Леанід Шчамялёў, Валеры Славук, Уладзімір Басальга, Васіль Шаранговіч, Васіль Сумараў, Уладзімір Слабодчыкаў, Валеры Дзюла, Уладзімір Вішнеўскі, Уладзімір Савіч...

У экспазіцыі прадстаўлена фігуратыўная карціна менавіта таго часу — “Памяці Уладзіміра Караткевіча”. Письменнік паказаны ў месцавай прасторы на сваёй роднай беларускай зямлі побач са знакамітай Слуцкай брамай. А ў глыбіні палатна — паляванне караля Стаха і іншыя абагульненыя вобразы з яго кнігі. На першым плане — стары калодзеж як цэнтр духоўнага прыцягнення персанажаў карціны — сімвалічная вечная крыніца, з якой Караткевіч чэрпаў уласную філасофію жыцця, свае тэмы і сюжеты. Успомнім яго радкі: “Будуць давеку крыніцы на гэтай зямлі, // Будзе давеку наш мужны і мудры, вялікі народ”.

— Люблю партрэт, — разважае Тоўцік. — Цікавы ча-

“Адночы ў горадзе”.

“Памяці мастака Уладзіміра Кожуха”.

Акрамя таго, у экспазіцыі можна пабачыць і іншыя партрэтныя выявы, і некаторыя шматфігурныя кампазіцыі — як правіла, па тэматыцы звязаныя са светапоглядам, светаадчуваннем аўтара-філосафа. Атрымаў асаблівае задавальненне, калі пабачыў і вельмі даўні твор 34-гадовага Тоўціка “Вясна 1985. Пачатак”.

Уяўленне мастака вельмі рухавае, чаму спрыяе ягоная натрэніраваная пачуццёвая памяць. І гэтак уяўленне заглыблена ў мастакоўскую інтуіцыю — адвечны інструмент творчасці. Адсюль — імперсональнасць палатнаў, шматслойная стылістыка, ад якой часам “пальхае” то веласкасавай пластычнай яснасцю, то п’ерадзляфранчэскавай вытанчанасцю, то колерамузыкай мігуслівага сённяшняга дня.

Іншымі словамі, вобразна-пластычная форма ў Тоўціка — паняцце не толькі структурнае, але і маральнае, яно нагадвае пра духоўную высакароднасць творцы-філосафа. Гэта — натура Майстра. Натура цоластая і адначасова няўрымаслівая, поўная ўнутраных сумненняў. Яна вечно імкнецца наперад, нібыта той самы лятучы Вершнік, які мне налоўта запомніўся па аднайменнай цудоўнай карціне мастака, створанай, калі не памыляюся, больш за 20 гадоў таму...

Для Тоўціка “чалавек як творца” заўсёды застаецца найважнейшым звыном жывогаду палатна — пры ўсёй значнасці прадметнага, пейзажнага альбо інтэр’ернага асяроддзя, якое заўсёды любоўна і нават скрупулёзна інсцэніраванае. Канешне, яго поств-традыцыйналістыцкае мастацтва — няпростае: яно не падпарадкоўваецца лёгкаму “літаратурнаму” пераказу сюжэтаў. Жывапісец віртуозна “туляе” з гледачом, апелуючы да ягонага розуму, ведаў і нервовых канчаткаў, дасягаючы пры гэтым надзвычайных светлавых і колеравых эфектаў.

Як, скажам, у палатне “Адночы ў музеі”. Уласна кажучы, гаворка — не пра канкрэтны музей: прыйшоў, паглядзеў творы і пайшоў дамоў. Гаворка — пра музей як нейкі духоўны цэнтр, месца віртуальных сустрэч, дзе арганічна злучаюцца прастора і час, дзе сустракаюцца людзі — прасяканыя ад мастацтва і прасіяныя гледачы з розных краін і розных эпох, дзе ў чалавека павінны нараджацца і выкрышталізоўвацца тыя высокія эстэтычныя ўяўленні пра дабро, любоў і харават, якія, магчыма, могуць стаць для яго каштоўнымі армяннірамі на ўсё жыццё.

У экспазіцыі прадстаўлены ўжо знаёмы гледачу трыпціх “Вербная нядзеля.

Трансцэндэнтная”. Нацыянальная прэмія ў галіне выяўленчага мастацтва 2017 года была прысуджана мастаку менавіта за гэту работу. Раней я падрабязна ўжо пра яе пісаў. Зараз толькі напомяню галоўную ідэю. “Вербная нядзеля” — спроба знайсці адказ мастака на пытанне: хто мы і адкуль? Чым ёсць наша нацыя, наш народ, які існуе стагоддзямі побач з іншымі этнасамі? У якіх складаных умовах нараджаецца самасвядомасць, самаадчуванне беларусаў?

Ёсць на выставе і новае палотно “Адночы ў горадзе” — налюбому мастаком “урбаністычную” тэму. Там, зразумела, паказаны адзін з любімых сталічных куточкаў мастака настальгічны раён Траецкага прадмесця і мост праз Свіслач. І “Зялёныя стайні” — таксама пранзіўна-лірычная песня пра родны горад мастака. Зрэшты, да якіх бы тэм жывапісец не звяртаўся: Горад, Памяць, Вяртанне ў мінулае, Музыка і Тэатр, Вобраз Цудоўнай Дамы, убачанай скрозь прызму фантастычных мрояў, абліччы тых, дарагіх і блізкіх, хто заўсёды побач, — ён пазбягае назвычайных знешніх эфектаў і імкнецца да паглыбленага, даследчага сазнання “залостроўя”, якое напоўнена настальгічнай інтэлектуальнасцю.

Аднак своеасаблівае “зіхаценне” ягонага жывапісу, безумоўна, з’яўляецца своеасаблівым фокусам — як месца Кундзкі альбо знакаміты чхаўскі аскенак бутэлькі. У гэтым — загадка майстэрства Тоўціка, які з чарадзейнай лёгкасцю змяняе сваю палітру ў залежнасці ад пластычных задач і кола праблем, звязаных з пошукам чалавека ў ягоным светлым атачэнні, і ў прыватнасці, ва ўрбаністычнай аўры.

Коротка кажучы, у жывапісе Тоўцік знайшоў сваю свабоду — свабоду вызначэння ўласнага болю і шчасця, уласных разваг пра духоўны шлях, які чалавецтва прайшло ад свайго нараджэння да пачатку трэцяга тысячагоддзя, пра таямніцы сусвету, метамамарфозы прасторы і часу, любові як рухальнай сілы духоўнай эвалюцыі чалавека.

Схільнасць да метафары, сімвала, алегорыі працінае ўсю творчасць мастака. На ягоных палатнах “вобраз” не малюецца, не выяўляецца, а — скажам так — лунае. Бо калі ружа не мае водару, дык і легенда пра яе характэрна тое, блякне. Ад палатнаў Тоўціка пачынае менавіта гэтым водарам і цільнай, яны дыхаюць, уліваюцца ў душу таямнічымі, нябачнымі на першы погляд ручанкамі.

Барыс КРЭПАК
Фота аўтара

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Выставы:

- Выстава Народнага мастака Беларусі Васіля Шаранговіча "Гартаю старонкі памяці" (да 80-годдзя з дня нараджэння) — да 28 красавіка.
- Выстава Уладзіміра Тоўскага "Таргаторы партрэта. Блізкі погляд" — да 28 красавіка.
- Выстава "Рэчаіснасць" (да 80-годдзя з дня нараджэння Генадзія Шутава) — да 25 красавіка.
- Выстава "Браты Ткачовы. Пачатак шляху" — да 28 красавіка.
- Выстава "Напрадвесні", прымеркаваная да 70-годдзя з дня нараджэння Юрыя Герасіменкі-Жыжнэўскага — да 31 сакавіка.
- Выстава "Два светлы рускага іканапісу. Помнікі XVII стагоддзя са збору Музея рускай іконы (Масква)" — да 21 чэрвеня.
- Персанальная выстава керамікі Тамары Курачыцкай "Скванае полымя" — з 5 красавіка да 12 мая.
- Міжнародны выставачны праект "Сальвадор Далі" — да 30 чэрвеня.
- Выстава "Мастацтва Пакістана" — да 2 красавіка.
- Інклюзіўны арт-праект "I адчуваючы, бачыць..." — да 1 мая.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛЮВІ ХІХ СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальна, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"
- "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча"
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."
- Выстава літаграфій Напалеона Орды (з фондаў Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь) — да 27 красавіка.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
Пастаянныя экспазіцыі:

- Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломалляцтві (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

- магазіны "Белсаюздрук" ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
- Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
- Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
- Проспект Незалежнасці, 44.
- Вуліца Валадарскага, 16.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Стараяжытнае Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсаго адзін білет у любым з іх.
- Аўтарскі праект Ахрэма Белаборкіца VKL3D.
- Акцыя "Воляе піяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
- Выставы:
- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
- Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
- "1919: Беларуская рэспубліка" (да 100-годдзя абвешчання БССР і 95-годдзя абвешчання беларусізацыі) — да 12 мая.
- Выстава "Арґамаі. Сфера сталасці пераменаў" — з 4 красавіка.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ ІЗ'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
- Навукова-папулярная выстава "Тамніцы свет пад мікраскопам" — да 7 ліпеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."
- "Галоўны дакумент краіны: мінулае і цяперашняе (да 25-годдзя прыняцця Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь)" — да 12 красавіка.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкі віды жывёл".
- Атракцыён

кіёскі "Белсаюздрук"

- ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
- Проспект Пераможаў, 5. Вуліца Рабкораўская, 17.
- Проспект Незалежнасці, 68, В. Вуліца Лабанка, 2.

"Стужачны лабірынт".

■ Атракцыён "Лазерны квэст".

МУЗЕЙ ПІСТОРЫ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях";
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст.".
- Міжнародны фестываль дэкаратыўнай творчасці "Тэкстыльны букет" — да 2 красавіка.

ГАСЦІЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Стараваіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

Пастаянныя экспазіцыі.

Майстар-класы:

- Музейныя заняткі "Тэатральная льялка" для дзяцей 5+.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстарства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ПІСТОРЫ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Святрдлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Гісторыя беларускага кінематографа".
- Выстава фотамастака Уладзіміра Жыгунова "У кадры і за кадрам" — з 6 да 28 красавіка.
- Мастацкі праект "Выстава мастакоў-раварыстаў" — да 31 сакавіка.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ПІСТОРЫ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

- Пастаянныя экспазіцыі.
- Часовая экспазіцыя "Афганістан. Раха вогненнага гора" — да 31 сакавіка.
- Выстава "Азарычы: трагедыя мірнага насельніцтва" — да 22 красавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль

- Пастаянныя экспазіцыі.

■ Выстава сусветна вядомага беларускага мастака-графіка Паўла Татарнікава "Аудыенцыя" — да 15 красавіка.

■ Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках. Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейсіка, 1.

■ Пастаянная экспазіцыя. Ратуша Вул. Савецкая, 3.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Квэст "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

Пастаянныя экспазіцыі.

■ Тэатрылізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях прас стагоддзі".

■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гошці да Пана Каханку".

■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".

■ Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дзяцей "Інтрыгі Купідона".

■ Музейныя камунікацыйныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы частунак", "Капрызы моды ракако".

■ Квэст "Белы слон".

■ Дзіцячая тэатрылізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".

■ Правадзненне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.

■ Музейныя фоталяўкаўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць"
- Экспазіцыя "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.
- Часовая экспазіцыя "Легенды сонечнага каменя" (з фондаў Калінградскага абласнога гісторыка-мастацкага музея — да 5 чэрвеня)
- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатрылізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
- Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
- Акцыі:
- "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей).
- Выстава вырабаў саломкалляцтва "Светлыя мары вясны" — да 1 красавіка.
- Вішыванне ад музея,

фотасесія "У дзень вяселля — у музей!"

■ Часовая экспазіцыя "Легенды сонечнага каменя" (з фондаў Калінградскага абласнога гісторыка-мастацкага музея (Расійская Федэрацыя) — да 5 чэрвеня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

Пастаянная экспазіцыя

■ "Шляхі" з прагмадзім роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей

"Хлопчык і лётчык", галарэячным тэатрам.

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".

МУЗЕЙ ПІСТОРЫ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРА Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Адноўленая экспазіцыя

"Адкрыццё жывапісу" (візуальнае рэтраспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).

■ Выставачны праект з цыкла "Асабісты гісторыі"

"Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхалу Савіцкаму.

■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".

■ Выстава жывапісу Мікалая Назарчука "Родны край" — да 14 красавіка.

■ Мастацкі праект латвійскай мастацкай Анцэ Грыцманэ "Сакаральная абстракцыя" — да 31 сакавіка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Выставачныя праекты:

■ "Гісторыя гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".

■ "Мінск сярод сяброў. Гарыды-лабраціны сталіцы Беларусі".

■ "Археалагічныя артафакты ў XII — XIX стст."

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

■ "Сані + вазок; каляска + брычка; карэта + вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

■ Віртуальная гульні "Карэтны майстар".

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМІШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41

альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8-2.
Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Вясновы салон" — да 5 красавіка.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыі:

■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦІЁЎНА "ВЫСОКАЕ МВСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

■ Фотавыстава "Па краінах і кантынентах" — да 31 сакавіка.

НАВАГРУДСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАЧНЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2.
Тэл.: (8-01597) 2 14 70.

■ Пастаянная экспазіцыя:

"Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".

г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.

■ Экспазіцыя:

"Музей яўрэйскага супрацілення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

■ Пастаянная экспазіцыя:

"Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".

■ Пастаянныя выставы:

"Свято кухні Міцкевічаў", "Малюнк сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

■ Выстава сакаральнага жывапісу "Час Жыцця / Час Смерці" — да 30 сакавіка.

■ Персанальная выстава жывапісу Уладзіміра Акулава — з 1 да 15 красавіка.

■ Выстава твораў мастацтва Пакістана — з 4 да 15 красавіка.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

■ Выстава жывапісу "Лабірынт 3".

■ Выстава жывапісу, скульптуры і керамікі Ліліі Нішчык "Візуалізацыя. Творчы шлях".

■ Выстава "Зорны шлях Язэпа Драздовіча".

Усе выставы працуюць да 9 красавіка.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

■ 30 сакавіка — "Яўген Анегін" (опера ў 3-х дзеях) П.Чайкоўскага. Дыржор — Алксандр Ансімаў.

■ 31 — "Чароўная музыка" (опера-казка ў 2-х дзеях) М.Мінкова. Дыржор — Іван Касцянін. Пачатак аб 11-й.

■ 31 — "Бахчысарайскі фантан" (балет у 3-х дзеях) Б.Асаф'ева. Дыржор — Мікалай Калядка. Пачатак а 18-й.

■ 2 красавіка — "Пікавая дама" (опера ў 2-х дзеях) П.Чайкоўскага. У парты Германа — Эдуард Мартынік (Украіна). Дыржор — Андрэй Галануа.

■ 3 — "Жызэль, або Вілісы" (балет у 2-х дзеях)

А.Адана. Дыржор — Мікалай Калядка.

■ 3 — Канцэрт "Тургенёў і Віардо. Жыццё. Каханне. Музыка". Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 18.30.

■ 4 — "Тоска" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пуччыні. Дыржор — Алег Лясун.

■ 5 — "Лебядзінае возера" (балет у 3-х дзеях) П.Чайкоўскага. Дыржор — Вячаслаў Чарнуха-Воліч.

■ 6 — "Вяселле Фігаро" (опера ў 4-х дзеях) В.А.Моцарта. Дыржор — Алег Лясун.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.

■ 31 сакавіка, 4 красавіка — "Гендарныя выкрутасы" (фантастычная камедыя вар'яцкіх становішчаў) А.Кур'явіча.